

Revisionens värde

- Vilka faktorer påverkar revisionens värde?

Författare: Lindhoff, Anna
Silfverberg, Betina

Handledare: Sven-Olof Collin
Docent

Abstract

Since Sweden is among the few countries in Europe that still has an auditing obligation for small and medium sized organizations, it has been questioned why Sweden should retain this obligation. This has started a debate with a main discussion that is questioning if the use is higher than the cost of auditing in those organizations. Something similar is the discussion of the existence of an expectation gap. Both of these discussions concern the use of auditing and therefore we question what the people involved in the debate mean with the use of auditing. We believe that a use of auditing concludes in a value, therefore the first thing we did, was to define the value of auditing. After that we wanted to know which factors are affecting the value of auditing so we searched after an existing theory. We couldn't find a theory, so we created our own with the agency theory, transaction cost theory and model of the stakeholder as a base.

Keyword: The value of auditing, auditing obligation, expectation gap

Sammanfattning

Debattörer menar att nyttan med revision bör överstiga kostnaden som den medför för att det skall finnas en revisionsplikt. Utifrån detta argument frågade vi oss vad revision tillfredställer för behov hos intressenten eller det vill säga vilken nytta intressenten upplever med revision. För att kunna jämföra nyttan med kostnaden måste nyttan preciseras med ett värde, revisionens värde. Först då man vet vilka behov som, genom revision, tillfredställs hos de olika intressenterna kan man försöka finna de omständigheter som leder till att detta behov förändras.

Syftet med undersökningen är att förklara revisionens värde genom att identifiera de faktorer som påverkar revisionens värde och därmed kunna granska fenomen såsom förväntningsgap och revisionsplikt. För att erhålla en bakgrund till vår teori förklarar vi revisorns roll, vad som ingår i en revision, intressentmodellen samt förväntningsgapet. Vid skapandet av en teori om vilka faktorer som påverkar revisionens värde krävs en definition av vad revisionens värde egentligen innefattar. Vår teori inleds därför med en definition av revisionens värde.

Vi anser att relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet är kvalitativa egenskaper som leder till en nytta och en kostnad med revision. Dessa egenskaper formar vår definition av revisionens värde. Med utgångspunkt från agentteorin, transaktionskostnadsteorin och intressentmodellen har vi utformat en egen teori om vilka faktorer som påverkar revisionens värde. Enligt vår teori är separation mellan ägare och kontroll, begränsat ansvar, transaktionsspecifik investering och information om organisationen faktorer som påverkar revisionens värde. Revisionens värde påverkas även av olika intressenter då deras behov av revision skiljer sig åt. Både förväntningsgapet mellan organisationen och revisorn och debatten om revisionsplikt är inriktade på revision och vilken nytta den tillför intressenten, det vill säga vilket värde revisionen har för intressenten. Revisionens värde kan minska i de fall intressenten kan tillfredställa exempelvis behovet av övervakning genom alternativ till revision. För att visa användbarheten av vår teori valde vi därför att analysera förväntningsgapet, debatten om revisionsplikt och alternativ till revision utifrån teorin.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Problematisering.....	1
1.2 Syfte.....	3
1.3 Avgränsning	3
1.4 Disposition.....	3
2. Metod	5
2.1 Vetenskaplig utgångspunkt.....	5
2.2 Tillvägagångssätt	6
2.3 Kapitelsammanfattning.....	7
3. Teori	8
3.1 Revisorn.....	8
3.2 Revision.....	9
3.3 Intressentmodellen.....	10
3.4 Förväntningsgap	13
3.5 Revisionens värde.....	13
3.6 Vår teori.....	16
3.6.1 Separation mellan ägare och kontroll	16
3.6.2 Begränsat ansvar.....	19
3.6.3 Transaktionsspecifik investering	20
3.6.4 Information om organisationen	22
3.7 Översikt av faktorerna	25
3.8 Kapitelsammanfattning.....	26
4. Analys av förväntningsgapet	28
4.1 Introduktion till förväntningsgapet.....	28
4.2 Analys av förväntningsgapet	30
4.2.1 Separation mellan ägare och kontroll	30
4.2.2 Begränsat ansvar.....	32
4.2.3 Transaktionsspecifik investering	34
4.2.4 Information om organisationen	36
4.3 Diskussion	38
4.4 Kapitelsammanfattning.....	39
5. Analys av debatten om revisionsplikt	41
5.1 Introduktion till debatten om revisionsplikt	41
5.1.1 Länder utan revisionsplikt	43
5.2 För- och nackdelar med revisionsplikt	44
5.3 Analys av revisionsplikt	50
5.3.1 Separation mellan ägare och kontroll	50
5.3.2 Begränsat ansvar.....	53
5.3.3 Transaktionsspecifik investering	54
5.3.4 Information om organisationen	55
5.4 Diskussion	57
5.5 Kapitelsammanfattning.....	58

6. Analys av alternativ till revision	60
6.1 Introduktion	60
6.2 Säkerhet	60
6.3 Kreditupplysning	62
6.4 Stickprov eller massmedia	63
6.5 Personliga eller långsiktiga relationer	64
6.6 Rådgivare eller andra konsulter	65
6.7 Diskussion	66
6.8 Kapitelsammanfattning	67
7. Slutsats	68
7.1 Introduktion	68
7.2 Slutsats av förväntningsgapet	69
7.3 Slutsats av debatten om revisionsplikt	71
7.3.1 Politiska implikationer	72
7.4 Slutsats av alternativ till revision	73
7.5 Förslag till fortsatt forskning	74
8. Referensförteckning	76

1. Inledning

Under de senaste åren har flera stora företagsskandaler uppdagats och kraven och förväntningarna på revisorn har aldrig varit högre enligt debattörer. Behovet av revision skiljer sig åt mellan olika intressenter och av den anledningen har de även olika uppfattningar om revisionens nytta. För att kunna granska fenomen som har ett samband med revisionens värde, såsom förväntningsgap och revisionsplikt, är det relevant att undersöka vilka faktorer som påverkar revisionens värde.

1.1 Problematisering

”Slopa revisionsplikten men inte revisorn” (Morander & Fritzell, 2005) är bara ett av många argument från den heta debatten om revisionspliktens vara eller icke vara i små och medelstora företag i Sverige. Enligt Brännström (2005) har kraven och förväntningarna på revisorn aldrig varit större och trots det läggs det fram förslag om att slopa revisionsplikten i små och medelstora aktiebolag. Åsikterna är många och olika men ett av de tyngsta argumenten för en revisionsplikt är att den skall bidra med en minskning av den ekonomiska brottsligheten (Thorell & Norberg, 2005a och Brännström, 2005). Samtidigt påpekas det att en revisionsplikt är alltför kostsam och tidskrävande för företagen (Thorell & Norberg, 2005b och Brännström, 2005) Några anser att en revisionsplikt skall finnas i alla aktiebolag i Sverige medan andra tycker att revision är något som bör vara frivilligt. I dagens läge är det endast ett fåtal länder, förutom Sverige, som har revisionsplikt i små och medelstora aktiebolag. En del länder har tagit bort den medan andra aldrig har haft någon och därför ifrågasätts intressenternas nytta av revisionen.

Under de senaste decennierna har vi bevittnat flera finansiella företagsskandaler som till exempel Enron- och Worldcomskandalen. Skandalerna har lett till att revisorns roll i organisationen, har blivit belyst av professionen, av lagstiftarna samt av allmänheten i dagens debatter. I samband med skandalerna har även förväntningsgapet diskuterats. Det har framkommit att det finns meningsskiljaktigheter mellan intressenterna och revisorn där parterna bland annat har olika åsikter om vad som ingår i revisorns uppgifter samt vad som ingår i begreppet revision. (Gay, Schelluch & Baines, 1996) Det finns alltså ett gap mellan vad intressenterna förväntar sig av revisorn och vad de

egentligen erhåller och detta gap kan gälla allt från årsredovisningens riktighet till förskingringar och andra oegentligheter (FAR, 2004). Bristande kunskap och bristande information är två av orsakerna till förväntningsgapet som har nämnts i tidigare undersökningar (Shaikh & Talha, 2003, Holmetun & Johansson, 2001 och Wolf, Tackett & Claypool, 1999). Både debatten om revisionsplikt och förväntningsgapet är inriktade på revision och vilken nytta den tillför intressenterna.

Enligt FAR (2004) tillför revisionen intressenterna en korrekt och rättvisande bild av organisationen samt en ökad tillförlitlighet och trovärdighet som kan ligga till grund för intressenternas beslutsfattande. Dessa egenskaper återkommer till viss del i Smiths beskrivning av redovisningens kvalitativa egenskaper (Smith, 2000) och kan även användas vid en definition av revisionens värde. Revisionens värde innefattar således relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet och dessa kvalitativa egenskaper utmynnar i en nytta för intressenterna och en kostnad för organisationen. Olika intressenter har olika nytta av revision men Bergsten & Pesämaa (2001) hävdar att den största nyttan finns hos de externa intressenterna, såsom stat, kommun och kreditgivare. Nyttan av revision varierar även mellan företag, där de stora företagen generellt är mer villiga att ta den kostnad som revision innebär eftersom företagen får tillgång till kapitalmarknader (Kell & Boynton, 1992 och Rawet, 1994) (refererade i Bergsten & Pesämaa, 2001)

Debattörer menar att nyttan med revision bör överstiga kostnaden som den medför för att det skall finnas ett krav på revision (Thorell & Norberg, 2005a). Detta argument uppmuntrar till följande frågeställning; Vilka behov tillfredställs hos intressenten, det vill säga vilken nytta upplever de med en revision? För att kunna jämföra nyttan med kostnaden måste nyttan preciseras med ett värde, revisionens värde. Först då man vet vilka behov som genom revision tillfredställs hos de olika intressenterna kan man försöka finna de omständigheter som leder till att detta behov förändras.

1.2 Syfte

Vi vill med vår uppsats förklara revisionens värde genom att identifiera de faktorer som påverkar revisionens värde och därmed kunna granska fenomen såsom förväntningsgap och revisionsplikt.

1.3 Avgränsning

För att inte få ett alltför stort problemområde att undersöka har vi valt att göra en avgränsning. Vi har valt att endast inrikta oss på revision som utförts av professionella revisorer istället för förtroendevalda. Detta för att det finns skillnader i institutionerna genom att det i organisationer med förtroendevalda revisorerna saknas krav på revisorns professionalism men även för att det utförs en revision som inte är starkt reglerad.

1.4 Disposition

I kapitel två förklarar vi undersökningens vetenskapliga utgångspunkter som visar att vi till stor del använt oss av det positivistiska synsättet tillsammans med en deduktiv ansats. Vi illustrerar även vårt tillvägagångssätt där vi nämner att vår teori inleds med en definition av revisionens värde och att den sedan skapas utifrån agentteorin, transaktionskostnadsteorin och intressentmodellen. För att visa användbarheten av vår teori analyserar vi sedan befintliga teorier om förväntningsgapet, debatten om revisionsplikt och alternativ till revision.

Undersökningens teorikapitel, kapitel tre, inleds med revisorns roll, revisionens innehåll och intressentmodellen tillsammans med förväntningsgapet som en bakgrund till vår teori om vilka faktorer som påverkar revisionens värde. Bakgrunden följs av en definition av revisionens värde och därefter beskrivs de fyra faktorer som utgör vår teori.

Fjärde kapitlet inleds med en introduktion till förväntningsgapet. Introduktionen följs av en analys av befintliga teorier om förväntningsgapet utifrån de faktorer som påverkar revisionens värde. Vi analyserar hur varje enskild faktor kan orsaka ett förväntningsgap.

I kapitel fem analyseras debatten om revisionsplikt i små och medelstora aktiebolag. Läsaren introduceras i debatten för att sedan få inblick i revisionspliktens för- respektive nackdelar. Sedan analyseras debatten utifrån de enskilda faktorerna där varje avsnitt inleds med en kortfattad beskrivning av gällande faktor. Avslutningsvis analyseras argument från debatten om revisionsplikt utifrån vår teori.

I kapitel sex redogör vi för alternativ till revision. Vi vill visa att det finns andra tjänster som intressenterna kan utnyttja för att i vissa fall tillfredställa samma behov som en revision annars hade gjort. Varje alternativ analyseras utifrån de fyra faktorerna i vår teori.

Sista kapitlet innefattar en slutsats som skall svara på syftet med uppsatsen. Slutsatsen har uppdagats utifrån vår teori och analys om vilka faktorer som påverkar revisionens värde. Under arbetets gång har det dykt upp idéer till fortsatt forskning och dessa idéer avslutar vårt sista kapitel.

2. Metod

Målet med undersökningen är att förklara vilka faktorer som påverkar revisionens värde. Vi har till stor del använt oss av det positivistiska synsättet tillsammans med en deduktiv ansats. Vi har med utgångspunkt av agentteorin, transaktionskostnadsteorin och intressentmodellen skapat en egen teori som förklarar vilka faktorer som påverkar revisionens värde.

2.1 Vetenskaplig utgångspunkt

Målet med undersökningen är att förklara vilka faktorer som påverkar revisionens värde. Vi har utifrån agentteorin och transaktionskostnadsteorin skapat en egen teori om vilka faktorer som påverkar revisionens värde. Vår teori skall sedan appliceras för att analysera befintliga teorier om förväntningsgapet, debatten om revisionsplikt och alternativ till revision för att på så sätt visa användbarheten av teorin.

Uppsatsen har delvis skapats utifrån det positivistiska förhållningssättet där vi med utgång från redan befintliga teorier skapar en egen teori som skall utvärdera vilka faktorer som påverkar revisionens värde (Andersson, 1979). I överensstämmelse med det positivistiska synsättet har vi strävat efter att finna kunskap genom ett öppet och objektivt förhållningssätt och vi har därför haft ambitionen att förhålla oss oberoende och att inte låta oss påverkas av forskningsområdet (Pålsson – Syll, 2001 och Saunders, Lewis & Thornhill, 2003)

Det finns i allmänhet två ansatser för att skapa ny kunskap; genom deduktion och genom induktion (Andersen, 1998). Enligt Saunders et al. (2003) innebär den deduktiva ansatsen att man söker efter kausala samband utifrån befintlig teori. I den induktiva ansatsen finns det däremot en brist på teori, vilket medför att en datainsamling sker kvalitativt utan förankring i befintlig teori. Vi har utgått från befintliga teorier då vi skapade vår teori om vilka faktorer som påverkar revisionens värde och har därmed huvudsakligen använt oss av en deduktiv ansats. (Saunders et al., 2003) Till viss del använder vi oss också av den induktiva ansatsen då vår teori inte är tillräckligt stark för att vi med säkerhet skall kunna veta att vi fått med alla förklarande faktorer. (Pålsson – Syll, 2001)

2.2 Tillvägagångssätt

Efter inläsning av vetenskapliga rapporter, debattartiklar och böcker fann vi att det saknades en definition av revisionens värde. Debattörer menar att nyttan med revision måste överstiga kostnaden som den medför för att det skall finnas ett krav på revision (Thorell & Norberg, 2005a). Litteraturen nämner ofta nyttan med revision men definierar den sällan till ett värde men för att kunna jämföra nyttan med kostnaden krävs det att nyttan preciseras med ett värde, revisionens värde. Vi skapade därför en egen definition av revisionens värde. För att klargöra vad som utmärker revisionens värde utgick vi från de behov som intressenterna vill få tillfredställda med en revision. Först då man vet vilka behov som tillfredställs genom revision, kan man försöka finna de omständigheter som leder till att detta behov förändras.

Vår teori utgår framförallt från agentteorin, transaktionskostnadsteorin och intressentmodellen. Agentteorin inriktar sig på ett kontraktsförhållande mellan två parter, till exempel ägare och företagsledning, där det uppstår intressekonflikter på grund av att de har olika intresse (Schleifer & Vishny, 1997). Vid skapandet av vår teori ansåg vi att denna kunde associeras till teorin eftersom krav på revision uppstår då det finns intressekonflikter. Intressekonflikterna i agentteorin utgår även från att parterna har ett egenintresse vilket skapar ett misstroende mellan parterna. Vi skulle istället kunna ha använt oss av stewardship-teorin men i den teorin agerar parterna efter gruppens intresse och därmed finns det istället ett förtroende mellan parterna (Davis, Schoorman & Donaldsson, 1997).

Transaktionskostnadsteorin syftar till att förklara ekonomiska utbyten med hjälp av beroendet som en transaktionsspecifik investering skapar mellan parterna. Denna teori ansåg vi vara användbar i vår teori eftersom denna utgår från att det mellan parterna finns en misstro på grund av opportunistisk och begränsad rationalitet som grundar sig på ett beroende. Misstroende är en orsak till att det finns ett behov av övervakning, vilket är den funktion som en revision har. Då olika intressenter har olika behov av revision är intressentmodellen en viktig utgångspunkt i förväntningsgapet och debatten om revisionsplikt och därför även i vår teori. På så sätt skall vi försöka visa att de olika intressenterna sätter olika värde på revisionen på grund av att deras behov skiljer sig åt. Då vi har valt att grunda våra faktorer på agentteorin, transaktionskostnadsteorin och

intressentmodellen är vi begränsade till just de faktorer som uppkommer utifrån dessa teorier. Om andra teorier tillförts skulle de kunna ge upphov till flera och andra typer av faktorer.

Vi ställde oss sedan frågan om man kan prova en teori om revisionens värde. Vi valde då att prova vår teori på några fenomen som berör revisionens värde. Det har sedan länge funnits ett förväntningsgap mellan intressenter och revisorer (Koh & Woo, 1998) och detta blev vårt första fenomen att analysera eftersom gapet uppstår på grund av en diskrepans mellan vad revision är och intressenters förväntan på revision. Detta kan ha sin grund i vilket värde intressenter knyter till revisionen. Nyligen lade regeringen fram en proposition om en ny Aktiebolagslag i Sverige vilket innebär att det debatterats mycket kring revisionsplikten i små och medelstora aktiebolag. Detta grundar sig på att intressenterna har ett behov och en nytta av revision. Detta blev då vårt andra fenomen att analysera. Genom att analysera denna debatt vill vi kunna förklara behovet av en revision.

2.3 Kapitelsammanfattning

Uppsatsen har delvis konstruerats utifrån det positivistiska synsättet då vi med utgång från redan befintlig teori skapar en egen teori som skall utvärdera vilka faktorer som påverkar revisionens värde. Vi har genom en deduktiv ansats sökt kausala samband utifrån befintlig teori men då vår teori inte är tillräckligt stark för att vi med säkerhet skall kunna veta att vi fått med alla förklarade faktorer, har vi till viss del även använt en induktiv ansats. Vår teori inleds med en definition av revisionens värde och utformas sedan utifrån agentteorin, transaktionskostnadsteorin och intressentmodellen. För att visa användbarheten av vår teori har vi analyserat befintliga teorier om förväntningsgapet, debatten om revisionsplikt och alternativ till revision och därigenom stärkt trovärdigheten i undersökningen.

3. Teori

Revisorns uppgifter, revisionens innehåll och intressentmodellen nämns tillsammans med förväntningsgapet som en bakgrund till vår teori om vilka faktorer som påverkar revisionens värde. Vår egen teori inleds med en definition av revisionens värde för att sedan utformas med utgång från agentteorin och transaktionskostnadsteorin. Teorin är uppbyggd av fyra faktorer som påverkar revisionens värde och dessa förklaras ingående för att skapa förståelse av teorin.

3.1 Revisorn

Det finns många olika typer av revisorer. Titeln revisor är inte skyddad vilket innebär att vem som helst kan kalla sig revisor, men det är dock straffbart att kalla sig auktoriserad och godkänd revisor om man inte erhållit dessa titlar efter befintliga krav.

En revisor kan till exempel vara en person som:

- yrkesmässigt sysslar med revisions- och redovisningsfrågor eller andra närliggande uppgifter
- är vald i ett bolag, en förening eller i en annan sammanslutning

En vald revisor kan vara auktoriserad revisor i en stor internationell organisation men kan även vara en lekmannarevisor i en liten idrottsförening. I till exempel ideella föreningar kan medlemmarna välja in en revisor som har deras förtroende men som kanske saknar ekonomisk utbildning. I aktiebolag däremot finns uppsatta krav på att det måste finnas en kvalificerad revisor, det vill säga en auktoriserad eller godkänd revisor (Aktiebolagslagen, 10 kap 11 §).

Revisorns roll är att med en professionellt skeptisk inställning planera, granska, bedöma och uttala sig om årsredovisning, bokföring och förvaltning. Vid särskilda omständigheter har revisorn även en anmälningsskyldighet vid misstanke om brott. Det finns olika uppfattningar om vilka uppgifter revisorn har men den huvudsakliga uppgiften är att övervaka organisationen. (FAR, 2004 och Piot, 2001). Enligt Cassel (1996) ger revisorns uppgift som granskare upphov till olika problem. Dels kan det vara svårt att få gensvar på konstruktiva förslag till förbättringar om man upplevs som alltför ensidigt negativ i sin bedömning, dels kan det vara inbjudande att därför tona ner

innebörden av rollen som kritiker. Cassel (2000) anser att rollen som revisor har en tendens att missförstås och vill därför förtydliga den så gott det går. En utgångspunkt är att någon har ett behov av att öka tillförlitlighet till erhållen återrapportering eller att få den avslöjad som felaktig genom ett auktoritativt uttalande.

3.2 Revision

Enligt FAR (2004) innebär revision att revisorn först skall sätta sig in i och förstå organisationen och dess verksamhet, sedan opartiskt och självständigt granska information från organisationen och slutligen rapportera om organisationens årsredovisning, bokföring och förvaltning. Arens & Loebbecke (2000) (refererad i Öhman, 2004) delar in granskningen, som revisorerna har att genomföra för att kvalitetssäkra redovisningsinformationen, i tre områden;

- räkenskapsrelaterad revision
- förvaltningsrelaterad revision
- verksamhetsrelaterad revision

I de organisationsformer där ägarnas ansvar är begränsat ställs särskilda krav på hur organisationens resultat och ställning skall redovisas utåt (FAR, 2004). Internationellt är utgångspunkten för revision att granska räkenskaper, men i Sverige finns det dock en mer vidsträckt syn på vad som omfattas av revision. Thorell & Norberg (2005a) har, utifrån definitionen av begreppet revisionsverksamhet i Revisorslagen 2 § 7 p, delat in revisionen i:

- lagstadgad revision
- lagstadgade tilläggsuppdrag
- avtalsmässiga tilläggsuppdrag till revisionsklient
- annan granskning

Ett annat viktigt syfte med revisionen är, enligt Brännström (2005), att man vill förhindra ekonomisk brottslighet. Detta argument fanns även med som motiv när revisionsplikt infördes i Sverige år 1983 (Thorell & Norberg, 2005a). Revisorns närvaro i organisationen minskar risken för både medvetna och omedvetna fel vid hanteringen av skatter, enligt Brännström (2005). Han anser även att då Sverige är ett land med höga

skatter, ökar riskerna för skattefusk vilket i sin tur leder till att revisorn får en viktigare roll. (Brännström, 2005)

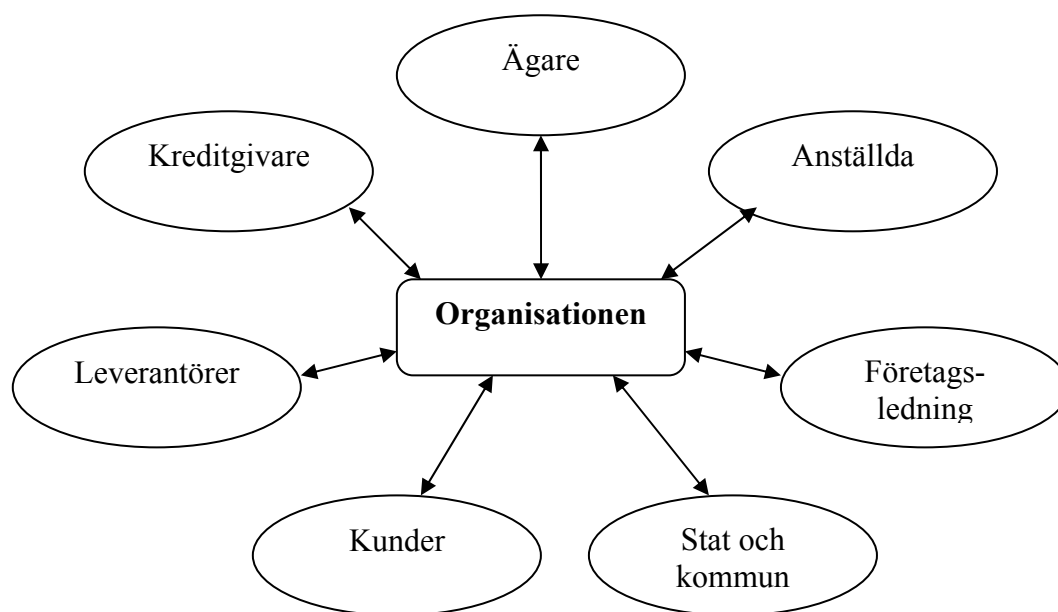
Enligt Moberg (2003) är det viktigt att bolagets resultat och ekonomiska ställning redovisas för omvärlden på ett korrekt sätt i ett aktiebolag där aktieägarna ej svarar för bolagets skulder. Bolagets intressenter måste kunna lita på den information som kommer från organisationen och för att säkerställa detta har man ansett det nödvändigt att organisationens ekonomiska information kontrolleras av en revisor. Revisionen syftar således till att ge trovärdighet åt den information som bolaget lämnar. Information kan även utges från andra källor än organisationen, till exempel genom kreditupplysningar och media. Informationen är viktig för intressenterna eftersom den ligger till grund för deras beslutfattande. Moberg (2003) anser att detta är en viktig förutsättning för att näringslivet skall fungera på ett effektivt sätt.

Något som inte får glömmas bort är kravet på att revisorn är oberoende. Den som förlitar sig på en revisionsberättelse skall kunna känna sig säker på att revisorn inte låtit sig påverkas av andra intressen än att göra en bra revision. Då detta är ett viktigt krav vad gäller revision finns det jävsregler bland annat i Aktiebolagslagen 10 kap 16 § (FAR, 2004). FAR har utformat en analysmodell för att visa i vilka olika situationen en revisor skall avsäga sig ett uppdrag (Ibid). Oberoendet är något som i samband med de stora redovisningsskandalerna på senare tid har skapat livliga debatter. Det diskuteras främst hur det går att förena revisionsfunktionen med rådgivningsfunktionen till samma klient. (Moberg, 2003)

3.3 Intressentmodellen

En intressentmodell innefattar de individer eller grupper som är beroende av organisationen för att förverkliga sina egna personliga mål och som organisationen i sin tur är beroende av för att överhuvudtaget existera. Intressenten deltar endast i organisationens verksamhet så länge som de belöningar denne får ut är lika stora som eller större än de bidrag han/hon satsar i organisationen. (Olsson & Skärvad, 1998) Organisationer fortlever alltså bara så länge intressenterna erhåller tillräckligt med belöning för att stimuleras till att lämna sitt bidrag (Simon, 1961). Att förvärva och/eller

att skapa tillräckligt med belöningar blir därmed en av de viktigaste uppgifterna för att säkerställa överlevnaden i en organisation enligt intressentmodellen (Olsson & Skärvad, 1998). Enligt Smith (2000) är syftet med extern redovisning att förmedla information om organisationens ekonomi till olika användare utanför organisationen. Informationsbehovet varierar mellan olika intressentgrupper men kan även variera mellan olika individer inom samma grupp. Dessa behov kan även vara olika för olika typer av organisationer.

Figur 1: Intressentmodell med utgång från Rhenmans intressentmodell i Samuelsson (1978)

– *Ägare* tillhandahåller riskkapital till organisationer. I väldigt små organisationer har ägaren/ägarna ofta full överblick över verksamheten men i större organisationer sitter ägarna ofta inte i företagsledningen. Då de inte har egen insyn i organisationen måste de lita på den information som företagsledningen förser dem med. (FAR, 2004) Därför är det väldigt viktigt att informationen är rättvisande. Ägarna behöver information som underlag för beslut om att köpa, behålla eller sälja aktier och andelar. De använder revisionen för att bedöma organisationens förmåga att lämna utdelning på satsat kapital. (Olsson & Skärvad, 1998)

– *Anställda* behöver ha tillgång till information för att kunna bedöma organisationens förmåga att tillgodose sina ekonomiska intressen på kort och lång sikt samt för att i övrigt skapa engagemang och anställningstrygghet (FAR, 2004). De anställda är på ett personligt sätt mer beroende av organisationen än andra intressenter då de tillbringar mycket av sin tid på arbetsplatsen och på så sätt har byggt upp ett socialt nätverk.

– *Företagsledningen* har stor nytta av revisorns bedömningar och synpunkter och kan ta hjälp av revisorn när det gäller ekonomiska frågor. (Olsson & Skärvad, 1998)

– *Stat och kommun* måste kunna lita på vad organisationen redovisar eftersom de utnyttjar informationen för att fastställa beskattningsunderlag samt för planering. Då stat och kommun ger olika typer av stöd till organisationer är det viktigt att de får korrekt information att grunda bidragen på. (FAR, 2004) Skattemedlen upplevs även som en nytta för samhället till exempel genom skola, barnomsorg och sjukvård. Stat och kommun vill därför att organisationer fungerar på ett samhällsekonomiskt nyttigt sätt och att de skapar sysselsättningstillfällen (Olsson & Skärvad, 1998).

– *Kunder* använder informationen för att bedöma organisationens förmåga att leverera varor eller tjänster och för att få en översikt över om organisationen även i framtiden kommer att uppfylla sina leveransåtgärder. (Olsson & Skärvad, 1998)

– *Leverantörer* har behov av information till exempel för att bedöma organisationens förmåga att fullgöra avtal. Det är viktigt för leverantörerna att veta om de riskerar att förlora inkomster genom att leverera varor eller tjänster till organisationen. De har även intresse av att veta om det är möjligt att organisationen lägger nya beställningar i framtiden. (Olsson & Skärvad, 1998)

– *Kreditgivare* måste kunna bedöma om en organisation kan betala tillbaka sina lån och erlägga ränta. Att upplysningar om en organisation är korrekta är en säkerhet för den som lånar ut pengar. Den säkerheten blir större när organisationens finansiella information granskats av en opartisk och självständig revisor. (FAR, 2004)

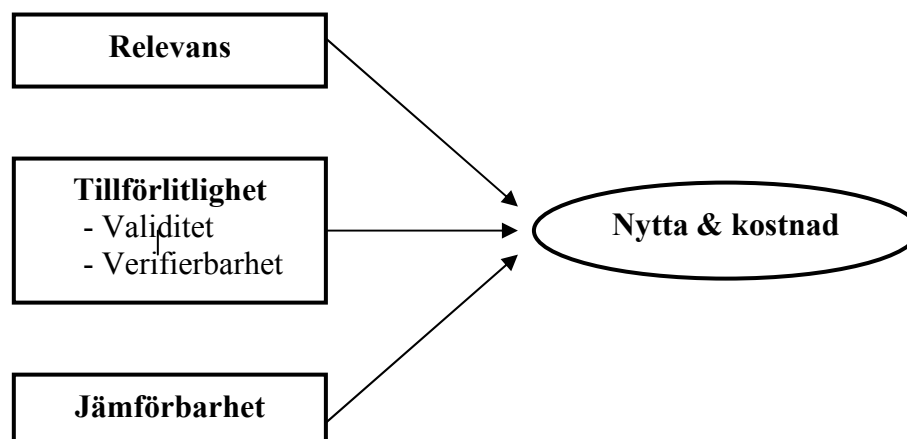
3.4 Förväntningsgap

Enligt intressentmodellen finns sju grupper av intressenter med olika informationsbehov. Informationsbehovet kan även skilja sig åt för individer inom samma intressentgrupp. Det här ger upphov till många förväntningar på vad som intressenterna anser att en revisor skall ta hänsyn till vid en revision. Intressenterna har även förväntningar på vad de anser att revisorns skyldigheter och uppgifter är. Revisorn följer regelverk och rekommendationer som bland annat säger att han/hon med ”rimlig säkerhet” skall uttala sig om årsredovisningen är fri från feluttalanden (Almer & Brody, 2002). Intressenterna har både mer kvalitativa och kvantitativa förväntningar på vad revisorn skall prestera än vad revisorn själv har. (Koh & Woo, 1998) Det finns ett förväntningsgap när revisorn och intressenterna har olika uppfattningar om vad som är revisorns uppgifter och skyldigheter och vad revisorn förmedlar i sin revisionsberättelse. Det finns alltså ett gap mellan vad intressenterna förväntar sig och vad de verkligen får. (Shaikh & Talha, 2003, Wolf et al., 1999 och Koh & Woo, 1998). Förväntningsgapet kan gälla årsredovisningens riktighet, obestånd och konkurs, förskingringar och andra oegentligheter (FAR, 2004).

Det har sedan länge funnits ett förväntningsgap. I början av revisionsprofessionen verifierade revisorn samtliga transaktioner i ett försök att tillgodose absolut tillförlitlighet, det vill säga att det inte förekom något bedrägeri eller avsiktlig misskötsel. I samband med att organisationerna har växt både i storlek och komplexitet, kan revisorn inte längre verifiera varje transaktion. (Almer & Brody, 2002)

3.5 Revisionens värde

Enligt FAR (2004) har intressenterna en direkt eller indirekt nytta av revisionen. Den nytta som intressenterna upplever skapar ett värde av revisionen och vi anser att nyttan uppkommer när intressenternas behov av relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet tillfredställs.

Figur 2: Revisionens värde med utgång från Smith (2000)

Den primära egenskapen är att revisionen skall vara relevant, vilket innebär att den skall vara användbar vid beslutsfattande. Det är viktigt att intressenter kan använda sig av denna typ av information för att fatta beslut som rör deras verksamhet (Smith, 2000). Journalister, analytiker, forskare, författare och statistiker är bara några exempel på yrkesgrupper som arbetar med information i dagens situation och vars insatser allt oftare ställs i fokus. Cassel (1996) poängterar revisionens relevans dels på grund av denna fokusering och dels på grund av att det i dagens samhälle finns ett ökat behov av att återupprätta förtroendet för dem som lämnar information. Enligt Cassel (1996) är revisorns åtgärder särskilt relevanta eftersom de i stor utsträckning ägnar sin uppmärksamhet åt problem med kvalitetssäkring av lämnad information. Dock har intressenterna olika behov vilket leder till att revisionen har svårt för att uppfylla alla dessa behov, vilket i sin tur ger upphov till ett förväntningsgap.

Både när det gäller redovisning och revision är det viktigt att informationen ger en rättvisande bild av organisationens ekonomi. Revisionens tillförlitlighet uppkommer av validitet och verifierbarhet. Validitet kan, enligt Smith (2000) och Halvorsen (1992), översättas med giltighet eller relevans och kan kortfattat beskrivas med att revisionen skall avbilda de aspekter av verkligheten som den avser att avbilda. Verifierbarhet innebär att man bekräftar riktigheten av ett påstående med hjälp av ett bevis, till

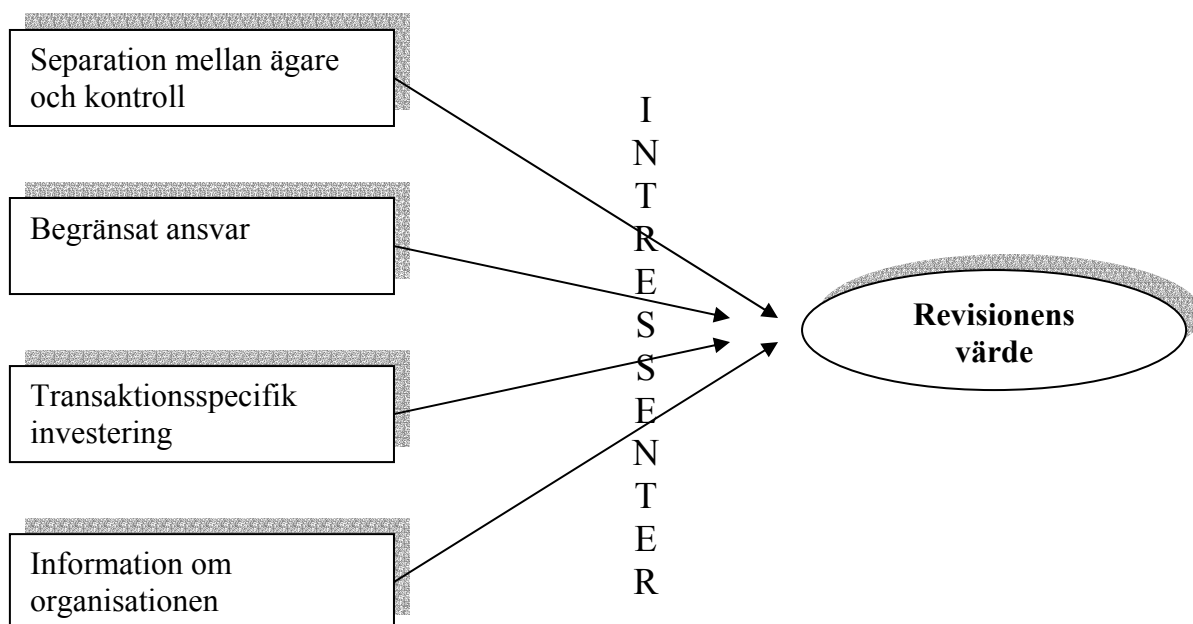
exempel ett kvitto (Smith, 2000). Inom nuvarande revisionspraxis är det få koncept som är så viktiga som revisorns oberoende. Produkten från revisionen är inte bara själva rapporten eller undersökningen utan även den ökade tillförlitligheten som kommer med den reviderade årsredovisningen. Om inte intressenterna upplever att revisorn är oberoende och agerar utan egenintresse, skulle en revisionsberättelse inte ses som något mer än reklam från organisationen. (Wolf et al., 1999) Intressenterna kan erhålla information om och från organisationen och om intressenterna inte kan säkerställa information genom andra alternativ, ökar behovet av revision som är ett sätt att skapa tillförlitlighet. Man kan alltså fastställa ett samband mellan behovet av tillförlitlig finansiell information och den risk som intressenten tar då den inleder ett samarbete med en organisation. Tillförlitligheten varierar med informationskällorna och hur intressenterna uppfattar dessa.

Jämförbarhet mellan organisationer har en tydlig koppling till relevans. För att intressenter till exempel skall kunna använda redovisning och revision för att jämföra olika organisationer innan de fattar beslut är det viktigt att informationen är jämförbar. Intressenter vill kunna jämföra denna typ av information mellan organisationer men det finns också ett behov av att kunna jämföra samma organisation över en viss tid. (Smith, 2000)

Dessa egenskaper tillsammans leder till revisionens nytta och kostnad och det gäller att väga nyttan med kostnaden som uppkommer av revisionen (Smith, 2000). Enligt Nationalencyklopedin ses nyttan som den behovstillfredsställelse som konsumtion av en viss kombination av varor och tjänster ger. Den nytta organisationen får genom revisionen är enligt FAR (Fant, 1994b) att en ren revisionsberättelse gör det lättare att låna pengar och genomföra transaktioner utan ansträngande kontrollåtgärder. Enligt Brännström (2005) är revisionen viktig för att skapa öppenhet, transparens och kvalitet i redovisningen, vilket i sin tur gynnar effektiviteten i affärlivet. Han anser också att revisorn har en viktig roll även i de minsta organisationerna då denne hjälper organisationen att hantera de komplexa regelverken. Regelverken är både omfattande och invecklade vilket kan skapa problem i organisationen.

3.6 Vår teori

Vi har skapat en egen definition där revisionens värde innefattar relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet som leder till en nytta och en kostnad för organisationen samt för intressenterna. Revisionens värde varierar med intressenterna på grund av olika målsättningar och behov. Vi anser att revisionens värde påverkas av faktorerna *separation mellan ägare och kontroll*, *begränsat ansvar*, *transaktionsspecifik investering* och *information om organisationen*. I följande avsnitt förklarar vi varje faktor ingående för att skapa förståelse för vår teori om vilka faktorer som påverkar revisionens värde.

Figur 3: Vår teori om vilka faktorer som påverkar revisionens värde

3.6.1 Separation mellan ägare och kontroll

Dagens samhälle har skapat en separation mellan ägare och kontroll. Även om ägaren skulle föredra att själv styra/leda sin organisation och skörda maximal nytta för sig själv är detta omöjligt på grund av kapitalbehovet i en växande organisation. Organisationer växer bortom möjligheterna för en ensam ägare som är inkapabel av att möta de ökade ekonomiska kraven inom en organisation. Som ett resultat har den växande organisationen flera ägare, där alla ägare har en egen avsikt att maximera sin egen investering i organisationen. (Berle & Means, 1932) (refererad i Davis et al., 1997)

Revisorns roll skiljer sig om det finns en separation mellan ägare och kontroll eller inte. Om till exempel ägare och företagsledningen inte är samma person finns ett behov av extern revision eftersom deras tillit till varandra har minskat (Fant, 1994a)

Enligt Jensen & Meckling (1976) (refererad i Davis et al., 1997) utgår agentteorin från att människan är en rationell person som vill maximera sin egen nytta. I agentteorin försöker både agenten och principalen erhålla så mycket nytta som möjligt med minsta möjliga förbrukning. Detta innebär att om agenten eller principalen står inför två valmöjligheter kommer de rationellt att välja det alternativ som ökar den individuella nyttan mest. (Davis et al., 1997 och Adams, 1994).

De primära egenskaperna i agentteorin är att det finns intressekonflikter, incitamentproblem och mekanismer för att kontrollera incitamentproblemen (Lambert, 2001). Intressekonflikterna bygger på att parterna har för avsikt att maximera sin egen nytta. Det här ger upphov till incitamentproblem där till exempel principalen vill locka agenten till sitt eget mål. För att locka agenten till principalens mål finns kontrollmekanismer (Hendriksen & van Breda, 1992). Exempel på kontrollmekanismer är kompensation, kontrakt och övervakning. De primära egenskaperna är viktiga för redovisning och revision. En anledning till att vi envisas med att ha en oberoende revisor är att vi inte litar på att ledningen utger sanningsenliga rapporter och fullföljer sina skyldigheter. På liknande sätt fokuserar incitamentproblemen på objektivitet, verifierbarhet och konservatism i finansiell rapportering. (Lambert, 2001).

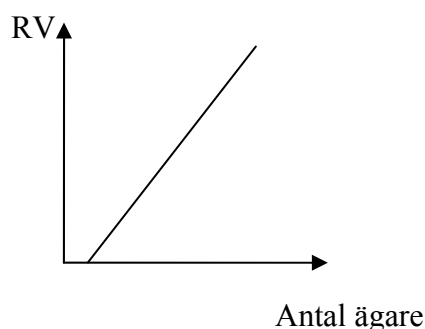
Agentteorin inriktar sig på relationen mellan agenten och principalen (Hodge, Anthony & Gales, 2003). Ägaren blir en principal när han/hon förhandlar med en ledare (agenten) om att styra organisationen åt denne. Eftersom båda parter har olika intressen måste principalen övervaka agenten för att förluster inte skall uppkomma. Eftersom agentteorin utgår från att principalen inte litar på företagsledningen kan det antas att de övriga intressenterna inte heller gör det. Således är det av alla intressenters intresse att den finansiella rapporteringen ger tillförlitlig information. När det blir en separation mellan ägare och kontroll minskar ägarens insyn i organisation eftersom ägaren tar hjälp av en företagsledning att styra organisationen. Enligt agentteorin uppstår en intressekonflikt mellan parterna vilket skapar en risk som innebär mindre tillförlitlighet.

Revisorns uppgift är att granska årsredovisning och förvaltning och därigenom kan ägaren och övriga intressenter uppleva ett värde av revisionen.

Grundtanken i agentteorin är att agenten inte presterar efter överenskommelse eftersom de värderar ledighet framför arbete. Agenten försöker därför dra sig undan sina skyldigheter och det här beteendet kallas för moral hazard. Det är även troligt att agenten framställer en oriktig bild av sig själv genom att beskriva sin skicklighet och kunskap vilken principalen har svårt att verifiera. Det här kallas för adverse selection. (Hodge et al., 2003).

Hatch (1997) skriver att när det tillkommer fler chefer i hierarkin ökar deras möjligheter att ”smita” från sina arbetsuppgifter. Det här kan tolkas som att när det blir fler chefer ökar smitningen under förutsättning att övervakning och verifiering kvarstår i samma omfattning. Det här ökar riskerna i organisationen och därmed ökar revisionens värde för intressenterna.

Så när det, i organisationen, sker en separation mellan ägare och kontroll ökar revisionens värde för intressenterna eftersom riskerna ökar. Riskerna uppkommer på grund av att principalen inte litar på agentens redovisning och förvaltning och när det tillkommer fler chefer ökar smitningen från arbetsuppgifterna.

Figur 4: Sambandet mellan revisionens värde (RV) och antal ägare

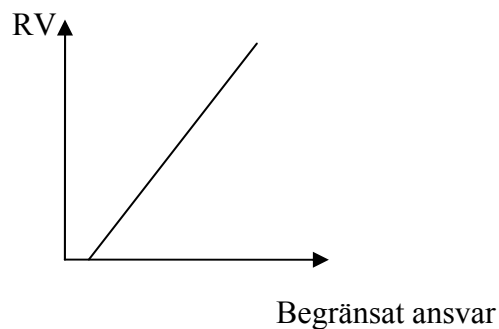
3.6.2 Begränsat ansvar

Mellan de olika bolagsformerna finns en väsentlig skillnad, vilken är det ansvar som finns hos principalen. I till exempel ett aktiebolag har principalen ett begränsat ansvar och ansvarar endast med satsat kapital (Aktiebolagslagen, 1 kap 1 §). I en enskild firma har principalen obegränsat ansvar och ansvarar därför med hela sitt privata kapital. Risken att stå för förlusterna i samband med en eventuell konkurs uppkommer hos principalen i en enskild firma medan samma risk är fördelad mellan principalen och intressenterna i ett aktiebolag (Ricketts, 2002).

När riskerna är fördelade mellan flera personer kan principalen vara mer riskbenägen än denne annars skulle vara, eftersom förlusterna är begränsade. Det här kan liknas med ett moral hazard beteende där det är mer troligt att en person som köper en bil där denne inte har någon försäkring, det vill säga när denne är ansvarig att ersätta samtliga skador som personen åstadkommer, är mindre riskbenägen än en person som köper en bil med en heltäckande försäkring som täcker skadorna (Milgrom & Roberts, 1992).

Ett begränsat ansvar innebär att riskerna att stå för förlusterna vid en eventuell konkurs är fördelade på flera personer, framförallt andra personer än ägarna. Detta betyder att dessa intressenter har ett behov av att någon övervakar redovisningen för att de inom rimlig tid skall kunna varnas vid risk för konkurs. Denna risk förekommer dock i samtliga organisationsformer, men den är högre i ett aktiebolag då det begränsade ansvaret kan leda till mer riskbenägna ägare och företagsledare. Då ägarnas satsade kapital är begränsat uppkommer risken i ett tidigare skede.

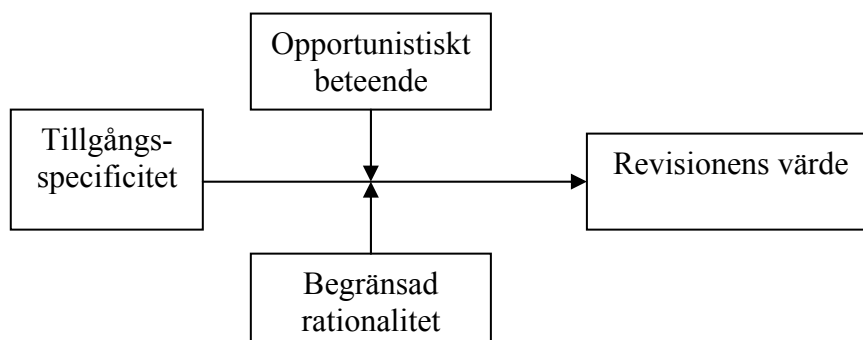
Vi anser att en principal med ett begränsat ansvar kan vara mer riskbenägen än en principal med ett obegränsat ansvar, eftersom denne inte själv bär hela risken. Detta innebär att revisionens värde ökar när risken delvis överflyttas till intressenterna eftersom deras behov av övervakning ökar.

Figur 5: Sambandet mellan revisionens värde (RV) och begränsat ansvar

3.6.3 Transaktionsspecifik investering

Transaktionskostnadsteorin är en teori om ekonomiskt utbyte. Ett ekonomiskt utbyte är en transaktion där transaktionsparterna måste göra en specifik investering i transaktionen som leder till att det är färre möjliga parter att sluta avtal med. Det här skapar beroende mellan transaktionsparterna och tvingar dem att lita på varandra. Den fundamentala transformationen (se figur 6) förklarar varför en transaktion, på grund av behovet att göra en investering som är tillgångsspecifik, minskar antalet möjliga utbytespartners, vilket gör utbytet känsligt för opportunistisk och begränsad rationalitet, som i sin tur leder till ett behov att kontrollera utbytet genom en kontrollstruktur. (Collin, 2004).

Figur 6: Hur tillgångsspecificiteten bestämmer revisionens värde med utgång från Collin (2004)

Williamson (1996) urskiljer 6 typer av tillgångsspecificiteter:

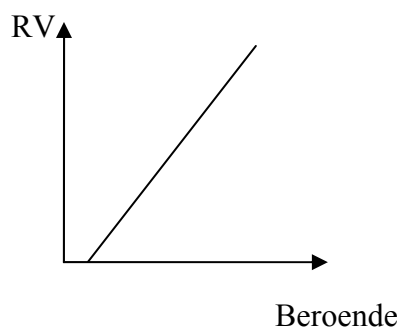
- Läge, till exempel när organisationer lokaliserar sig nära varandra av transporttekniska skäl.
- Utrustning, till exempel när en maskin är begränsad att endast utföra vissa uppgifter.
- Mänsklig kunskap, till exempel när en människa vinner i erfarenheter genom ”learning by doing”.
- Varumärke, till exempel när det finns ett rykte som är bundet till produkten.
- Engagemang, till exempel när en kund kan tvinga en säljare att göra en investering.
- Tillfälle, till exempel när en transaktion är bunden vid tiden.

Begränsad rationalitet innebär att aktören inte har fullständig information och därför inte kan förutse vilka handlingsalternativ som anses vara bättre. Simon (1961) säger att begränsad rationalitet är ett mänskligt beteende som är ”intendedly rational, but limited so”. Med tanke på att det finns begränsad rationalitet kan inte ett kontrakt bli fullständigt eftersom man inte på förhand kan förutsäga framtida händelser som kan påverka transaktionen. Begränsad rationalitet innebär en risk för parterna att förlora och kan kompenseras genom kontrollstrukturer. (Collin, 2004)

Opportunistiskt beteende innebär att parterna agerar efter ett egenintresse utan att bry sig om vilka effekter det ger på motsatta parten. Det här gör att det aldrig går att skriva ett heltäckande kontrakt eftersom man inte kan vara säker på att aktören kommer att leva upp till överenskommelsen (Hargreaves-Heap, 1993). Williamson (1975) (refererad i Lindholm & Ramic, 2002) och Spraaakman (1997) skriver att opportunistik är ett försök att uppnå egenintresset och maximerar sin egen nytta genom sannolikheten för falskhet. Vidare skriver Lindholm & Ramic (2002) att varje individ medvetet kan hålla inne på och manipulera informationen och/eller avsiktligt lämna felaktiga löften för kommande prestationer. Rädslan för ett opportunistiskt beteende kan, enligt Milgrom & Roberts (1992), avskräcka parterna från att lita på varandra.

Enligt transaktionskostnadsteorin sker en transaktion mellan parterna som är specifik. I samband med transaktionen har parterna begränsad information och utsätts för risker

som kan leda till att förtroendet minskar och sårbarheten ökar. Revisionen är till för att tillförlitligheten mellan parterna skall öka och därmed kan det antas att de parter som har en transaktionsspecifik investering upplever ett högre värde av revision. Den begränsade kunskapen innebär att man inte inser allt och det kan revisionen i sig inte hjälpa upp. Däremot kan revisionen inom vissa gränser säkerställa informationen, vilket är en del i den begränsade kunskapen. Det opportunistiska beteendet innebär att man agerar efter ett självintresse och falskhet. Revisorns uppgift är att vara opartisk, vilket minskar möjligheterna för ett opportunistiskt beteende och ger därmed ett högre revisionsvärde. Under förutsättning att det inte finns alternativ till opportunsim och begränsad kunskap kan det ses som att det finns ett samband där revisionens värde ökar när beroendet ökar, se figuren nedan.

Figur 7: Sambandet mellan revisionens värde (RV) och intressentens beroende

3.6.4 Information om organisationen

Hur bör organisationens revision vara utformad för att på bästa sätt tillfredställa intressenternas informationsbehov? Frågan är inte lätt att besvara eftersom olika intressenter har olika behov och informationsbehovet kan även variera mellan individer inom samma grupp. Organisationen försöker skapa balans mellan de olika intressenternas krav och önskemål, så kallad intressebalans, så att inte organisationens överlevnadsförmåga riskeras. (Olsson & Skärvad, 1998) De olika påtryckningar och krav som intressenterna ställer på organisationen, kan inte ignoreras under någon längre tid, utan organisationen måste hitta ett sätt att tillfredställa dessa varierande krav (Hatch, 1997). Olika intressenter har olika förväntningar och krav på en revisor men enligt FAR

(2004) skall en revisor utöva sitt yrke självständigt och objektivt och får därför inte påverkas av de olika intressenternas påtryckningar.

Då intressenternas informationsbehov skiljer sig åt är det lätt att konflikter uppstår. Agentteorin fokuserar på asymmetrisk information i organisationer, vilket innebär att den ena parten har tillgång till en *större mängd* information och kanske *andra typer* av information om organisationen än vad den andra parten har. (Hodge et al., 2003 och Adams, 1994)

Williamson (1996) menar att ägaren i små organisationer alltid har bättre information om organisationen eller sitt projekt än intressenterna, eftersom små organisationer till exempel är utsatta för mindre extern granskning och har sämre interna ekonomisystem än stora organisationer. En sådan informationsasymmetri leder till att externa finansiärer kan förväntas vara mer återhållsamma med att finansiera små organisationer (Williamson, 1996). När principalen endast har indirekt information vad gäller agentens agerande framkommer en möjlighet för agenten att överdriva sina egenskaper (Verstegen, 2001).

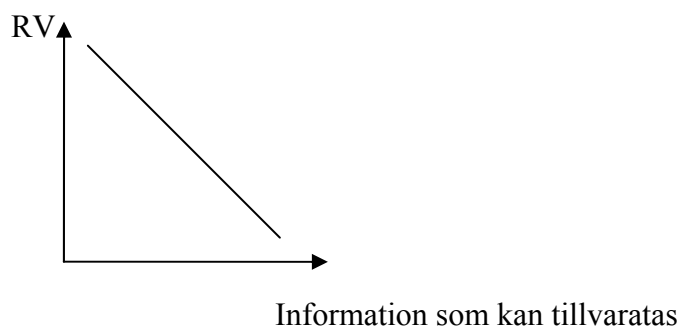
Intressenterna har olika insyn i organisationen och har därmed inte samma tillgång till information om organisationen. Ägare med kontroll och företagsledningen har full insyn i organisationen och därmed tillgång till all information om vad som sker i organisationen medan de anställda endast har viss insyn i organisationen. De anställda har tillgång till information om den dagliga verksamheten, men de saknar viss information som revisorer, ägare med kontroll och företagsledningen har. De utomstående intressenterna har inte någon större insyn i organisationen och måste därmed, till stor del, förlita sig till den information som organisationen ger ut i årsredovisningen, information vars tillförlitlighet revisorn fastställer med hjälp av revisionsberättelsen. Revisorn har viss insyn i organisationen men saknar en del information som ägare med kontroll och företagsledningen har tillgång till. Intressenter som inte har full insyn i organisationen vill givetvis ha så användbar information som möjligt i revisionsberättelsen, exempelvis information om de fel som uppdagats, för att kunna fatta beslut. De intressenter som har full insyn i organisationen vill däremot inte att revisorn lämnar sådan information i revisionsberättelsen, då det kan påverka

organisationens rykte negativt. Detta kan alltså leda till intressekonflikter på grund av den asymmetriska informationen. Det är dock viktigt att revisorn inte låter sig påverkas av detta utan genomför sin granskning helt oberoende. Det är dock inte mängden information som är avgörande utan det är den information som kan tillvaratas av intressenten som är av värde. Kunskap uppkommer av information tillsammans med teori. Teorier ligger till grund för att man skall lära sig använda, hantera och tolka informationen, vilket i sin tur leder till kunskap.

Hänsyn måste också tas till förvaltningsrevisionen som syftar till att undersöka om kraven enligt gällande lagar är uppfyllda. Revisorn skall till exempel ta ställning till om styrelseledamot eller VD brutit mot gällande lagar när det gäller bokföringen och förvaltningen av organisationens medel eller om styrelseledamot eller VD på något annat sätt handlat i strid med gällande lagar eller bolagsordningen/stadgarna. För att ta ställning till dessa frågor måste revisorn granska väsentliga beslut, avtal, åtgärder och förhållande i organisationen. Det är därför viktigt att revisorn sätter sig in i och bedömer företagets organisation och kontrollrutiner. Förvaltningsrevisionen handlar på så sätt inte bara om information utan innebär även en bedömning av agerande vilket också ligger till grund för intressenternas beslutsfattande. (FAR, 2004)

I år tilldelades Michael Spence tillsammans med Joseph Stiglitz och George Akerlof, nobelpriset i ekonomi, då de har lagt grunderna för teorin om marknader med asymmetrisk information. Deras modeller förklarade hur aktörer med olika mängd information påverkar olika marknader. Michael Spence visade hur aktörer med god information kan förbättra sin marknadsposition genom att signalera sin privata information till dem som vet mindre, till exempel kan en bilhandlare signalera att han har en bättre bil genom att erbjuda en garanti. Teorin hjälper också till att förklara varför IT-bubblan sprack. Spence menar att det är när man inte har information eller relevanta erfarenheter som det bildas bubblor och han tror att bubblor är svåra att undvika och därför kommer att dyka upp även i framtiden. Ett stort misstag var att överskatta i vilken takt människor och organisationer skulle ändra sitt beteende och i den takt teknologin skulle tas i bruk i världen, enligt Spence. (Göteborgs Universitet, 2005)

Om man ser till revisionens värde är det lägre för de intressenter som har full insyn i organisationen och därmed har tillgång till all information om verksamheten. Alltså ju mer information intressenterna kan tillvarata om organisationen, desto lägre blir revisionens värde.

Figur 8: Sambandet mellan revisionens värde (RV) och mängden information som kan tillvaratas av intressenten.

3.7 Översikt av faktorerna

Separation mellan ägare och kontroll

- När det sker en separation mellan ägare och kontroll uppkommer det ett behov av ägaren samt av övriga intressenter att övervaka företagsledningen. Behovet uppkommer genom att det skapas risker där parterna kan agera efter ett egenintresse och när det tillkommer fler chefer ökar dennes möjlighet att smita från sina arbetsuppgifter, förutsatt att övervakningen kvarstår i samma omfattning.

Begränsat ansvar

- Vid ett begränsat ansvar är risken fördelad till fler intressenter än ägaren, vilket innebär att ägaren kan vara mer riskbenägen och intressenterna tvingas därför välja om de skall acceptera risken eller vidta åtgärder till exempel genom revision.

Transaktionsspecifik investering

- När intressenten har gjort en transaktionsspecifik investering skapas ett beroende mellan intressenten och organisationen. Beroendet skapar en risk eftersom det, mellan parterna, inte går skriva ett kontrakt som förutser framtida händelser. Risker förstärks av att man aldrig kan vara säker på att motparten kommer att fullfölja kontraktet. Det här innebär att när beroendet ökar så ökar även behovet av övervakning.

Information om organisationen

- När intressenterna får information om och från organisationen kan det uppkomma en risk hos dem själva som innebär att de saknar teoretisk kunskap som gör det möjligt för dem att använda sig av informationen. Detta betyder att det, för intressenterna, uppstår ett behov av att säkerställa informationen.

3.8 Kapitelsammanfattning

För att erhålla en bakgrund till vår teori har vi förklarat revisorns roll, vad som ingår i en revision, intressentmodellen samt förväntningsgapet. För att utforma en teori om vilka faktorer som påverkar revisionens värde krävs en definition av vad revisionens värde egentligen innefattar. Vår teori inleds därför med en definition av revisionens värde för att sedan utifrån agentteorin och transaktionskostnadsteorin utforma faktorer som påverkar revisionens värde.

När det sker separation mellan ägare och kontroll ökar riskerna och därmed även revisionens värde för intressenterna. Riskerna uppkommer på grund av att principalen inte litar på agentens redovisning och förvaltning och när det tillkommer fler chefer ökar möjligheten att smita från sina arbetsuppgifter. Vi anser att i organisationsformer där det finns ett begränsat ansvar, såsom aktiebolag, är principalen mer riskbenägen än principalen i ett företag med obegränsat ansvar, eftersom principalen inte själv bär hela risken. Detta betyder att revisionens värde ökar när risken delvis överflyttas till intressenterna eftersom deras behov av övervakning ökar. Vid en transaktionsspecifik investering uppstår ett beroende mellan parterna och när detta beroende ökar, ökar intressenternas behov av övervakning och därmed även revisionens värde. Revisionens

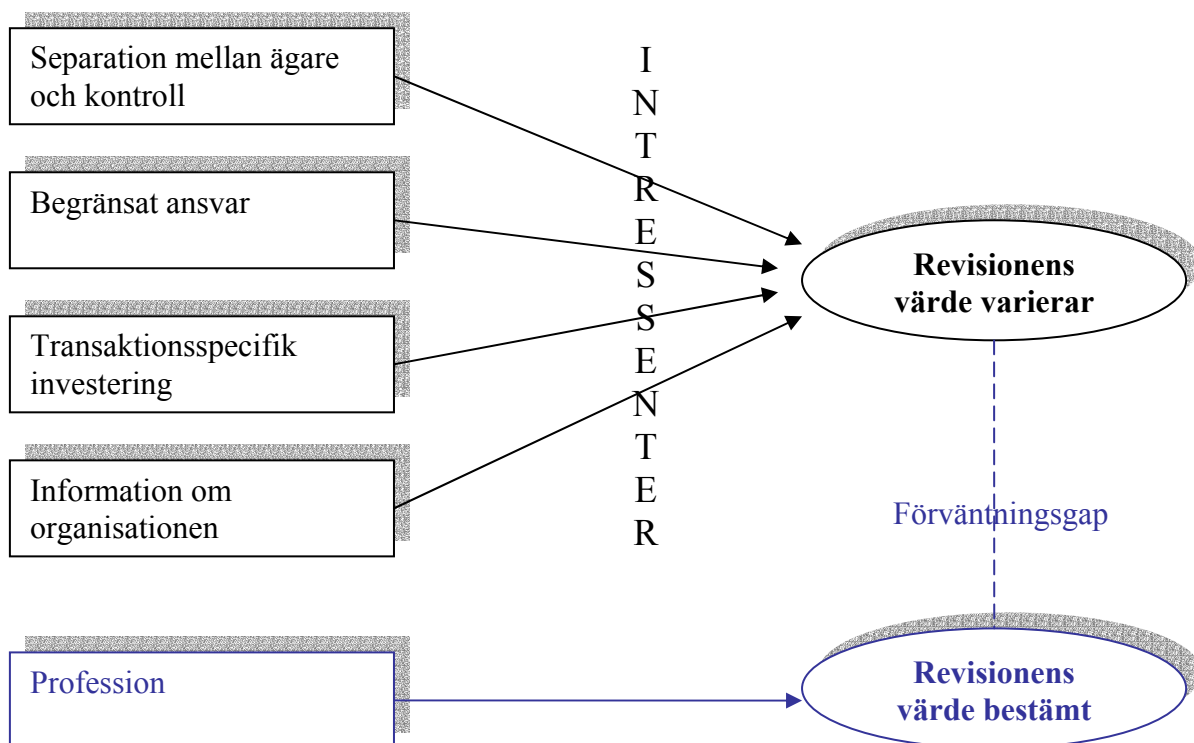
värde påverkas av intressenternas tillgång till information som kan tillvaratas. Detta innebär att de intressenter som har tillgång till en stor mängd information och har kunskapen att använda den upplever ett lägre värde av revisionen.

4. Analys av förväntningsgapet

I detta kapitel skall vi analysera befintliga teorier om förväntningsgapet utifrån de faktorer som påverkar revisionens värde för att visa användbarheten av teorin. Vi kommer att analysera hur varje enskild faktor kan orsaka ett förväntningsgap.

4.1 Introduktion till förväntningsgapet

Enligt vår teori uppkommer intressentens behov av revision från faktorerna separation mellan ägare och kontroll, begränsat ansvar, transaktionsspecifik investering och information om organisationen. Revisionens värde kan därmed variera för intressenterna eftersom de har olika behov. Revisorer tillhör en profession som är utbildad efter en standard och som skall följa regelverk och rekommendationer som till viss del kan tolkas olika av revisorerna. Vi anser dock att tolkningsutrymmet är relativt litet och på grund av det varierar professionens värde av revisionen mindre än intressenternas och därmed fastställer vi revisorns värde av revisionen som bestämt. När intressenternas värde av revisionen är högre eller lägre än revisorns värde av revisionen uppstår således ett förväntningsgap mellan parterna.

Figur 9: Vår teori applicerad på förväntningsgapet

Litteraturen har hävdade olika orsaker till existensen av ett förväntningsgap, såsom:

- bristande kunskap (Shaikh & Talha, 2003)
- skilda åsikter i vad som är revisorns uppgifter (Koh & Woo, 1998)
- tidsfördröjning (Shaikh & Talha, 2003)
- tolkningar (Almer & Brody, 2002)
- bristande information (Holmetun & Johansson, 2001)
- bristande standarder (Porter, 1993, refererad i Koh & Woo, 1998)
- oskäligen förväntningar på revisorn (Porter 1993, refererad i Koh & Woo, 1998)
- företagsskandaler (Shaikh & Talha, 2003) och (Humphrey, Moizer & Turley, 1992, refererad i Gay et al., 1996).

I litteraturen hävdas att intressenterna inte har tillräcklig kunskap om vilka uppgifter revisorn har eller vad som ingår i revisionen. Ser man det ur intressenternas perspektiv, med vår teori om revisionens värde som grund, förklaras förväntningsgapet istället av att revisorn saknar förståelse för vilka behov intressenterna har. I FAR (2004) står det att:

”Revision har stor betydelse för ägarna samt andra intressenter såsom kreditgivare, leverantörer, kunder, anställda samt stat & kommun. Alla dessa intressenter har direkt eller indirekt nytta av vad revisorn gör. Företagsledningen har dessutom ofta behov av en aktiv kontakt med revisorn. Om det inte fanns revisorer med de uppgifter de har idag, skulle de olika intressenterna vara tvungna att anlita egna kontrollanter för att få reda på om de litar på företaget. ” (FAR, 2004 sid. 14)

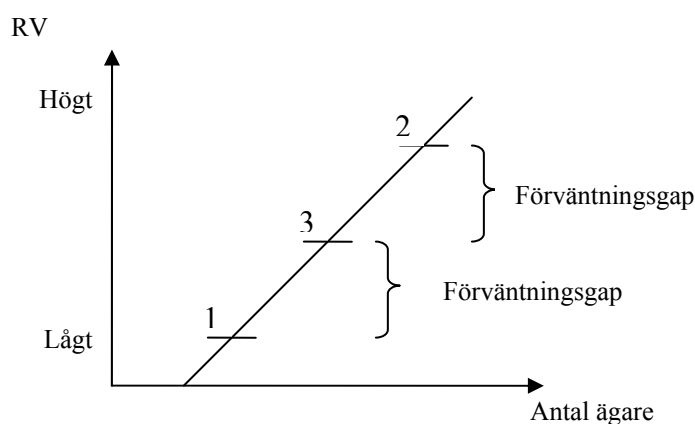
Citatet kan tolkas som att revisionen finns för att tillfredställa intressenternas behov, det vill säga revision är en tjänst som revisorerna erbjuder intressenterna. På grund av detta anser vi att det är mest väsentligt att utgå från intressenternas perspektiv. Enligt vår teori finns inte ett bestämt värde av revisionen eftersom det varierar beroende på de fyra faktorerna. Om vi utgår från att dessa faktorer endast kan anta två extrema värden, kan det finnas sexton kombinationer. Några av dessa kombinationer visar kanske revisionen som den uppfattas av professionen och resten enligt intressenternas uppfattning och därigenom uppstår ett förväntningsgap.

4.2 Analys av förväntningsgapet

I följande avsnitt skall vi analysera förväntningsgapet utifrån de enskilda faktorerna; separation mellan ägare och kontroll, begränsat ansvar, transaktionsspecifik investering och information om organisationen. Vi har, trots tolkningsutrymme i regelverken, fastställt professionens värde av revisionen till bestämt eftersom vi anser att revisorns värde av revisionen varierar mindre än intressenternas och för att tolkningsutrymmet är relativt litet.

4.2.1 Separation mellan ägare och kontroll

Då det inte finns en separation mellan ägare och kontroll uppstår inga intressekonflikter och därför uppstår ingen brist på tillförlitlighet. Detta betyder att behovet av övervakning är lågt och att vi skulle kunna hamna i punkt 1 i figur 10. När det däremot finns en separation mellan ägare och kontroll uppstår intressekonflikter eftersom parterna kan agera utifrån ett egenintresse. Detta leder till att behovet av övervakning ökar på grund av sämre tillförlitlighet. Intressenternas övervakningsbehov kan i vissa fall innebära att de behöver en fullständig granskning för att erhålla den tillförlitlighet de eftersträvar. Detta betyder att de exempelvis kan befinna sig vid punkt 2. Enligt FAR (2004) har intressenten alltid ett direkt eller indirekt behov av övervakning vilket leder till att revisorn exempelvis befinner sig i punkt 3. Detta med anledning av att revisorn ser ett behov hos intressenten trots att behovet är minimalt eller inte existerar alls och för att revisorn är begränsad av granskningens omfattning. Mellan punkt 1 och 3 uppstår således ett förväntningsgap som beror på att det inte finns någon separation mellan ägare och kontroll. Det kan även uppstå ett förväntningsgap mellan punkt 3 och 2 som beror på att det finns en separation mellan ägare och kontroll. Resonemanget kring förväntningsgapet förutsätter att det finns en tillit mellan intressenten och ägaren.

Figur 10: Hur faktorn separation mellan ägare och kontroll påverkar förväntningsgapet

Intressenternas behov

När det finns en separation mellan ägare och kontroll kan det antas att ägare med kontroll och företagsledningen upplever ett lågt värde av revisionen eftersom de inte har ett behov av att övervaka sig själva. Dessa intressenter kan däremot även uppleva ett högre värde av revisionen eftersom revision kan vara ett sätt för dem att säkerställa sin ställning gentemot övriga intressenter. Ägare med kontroll och företagsledningen vill, genom revision, bevisa att de inte har något att dölja för intressenterna och kan på så sätt eventuellt öka tillförlitligheten. Enligt vår teori upplever däremot ägare utan kontroll ett högre värde av revisionen än ägare med kontroll då en separation mellan ägare och kontroll kan leda till intressekonflikter och därmed ett behov av övervakning. En separation med intressekonflikter innebär, enligt vår teori, även att övervakningsbehovet som finns hos en ägare utan kontroll visar på en brist av tillförlitlighet. Saknar ägare tillförlitlighet finns det en risk att även övriga intressenter gör det. Detta kan leda till att även övriga intressenter har ett behov av övervakning och därmed upplever ett högre värde av revisionen, förutsatt att det inte finns något alternativ till revision. Om övervakning däremot kan ske på något annat sätt än genom revision, minskar revisionens värde.

Revision är en form av övervakning och denna kan delas in i förvaltningsrevision och räkenskapsrevision. När en förvaltningsrevision genomförs tolkar och analyserar revisorn hur förvaltningen har genomfört sitt uppdrag. Detta skiljer sig mot när revisorn genomför en räkenskapsrevision där revisorn i stället gör ett säkerställande av

informationen. Då dessa revisioner är olika bearbetade bör det ifrågasättas vilken form av övervakningsbehov som intressenten har. I separation mellan ägare och kontroll är intressentens främsta behov att övervaka att företagsledningen uppfyller sina skyldigheter, därigenom är det därför förvaltningsrevisionen som uppfyller intressentens övervakningsbehov. Har intressenterna även ett behov av att säkerställa att den finansiella ställningen är korrekt är det också räkenskapsrevisionens som tillfredställer övervakningsbehovet.

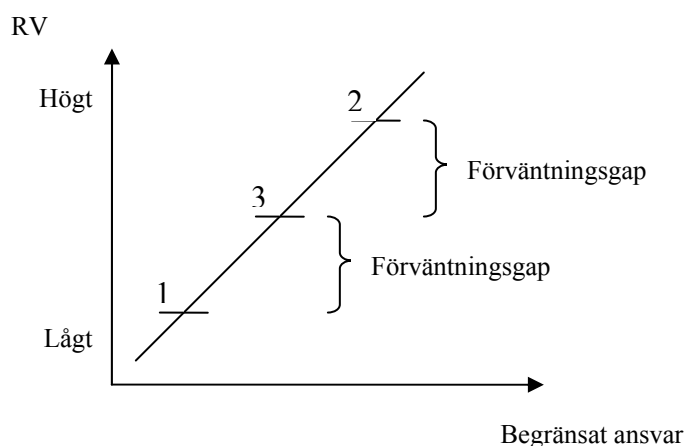
Som ovan nämnt skiljer sig intressenternas behov åt och därmed upplever de olika värde av revisionen. Revisorns värde av revisionen kan däremot inte variera eftersom de ingår i en profession som är utbildad efter en standard och dessutom har regler och rekommendationer att följa. Detta kan leda till att ett förväntningsgap mellan revisorn och intressenterna uppstår.

4.2.2 Begränsat ansvar

Principalens ansvar är en av faktorerna som skiljer de olika organisationsformerna åt. I organisationsformer med ett obegränsat ansvar, till exempel enskild firma, ansvarar principalen för hela sitt privata kapital. Begränsat ansvar finns till exempel i aktiebolag och då ansvarar principalen endast för satsat kapital vilket kan innebära att denne är mer riskbenägen och inte bara riskerar sitt eget kapital utan även andra intressenters, såsom krediter från leverantörer och andra kreditgivare. Ett begränsat ansvar innebär att risken att stå för förlusten vid en eventuell konkurs till stor del överförs från ägaren till övriga intressenter.

Då det finns ett obegränsat ansvar minskar principalens riskbenägenhet då denne riskerar hela sitt privata kapital. Detta innebär att principalen ensam bär risken och därmed minskar intressentens behov av övervakning. När behovet av övervakning minskar blir revisionens värde lågt. Det här kan till exempel, i figur 11, illustreras som punkt 1. Om det istället finns ett begränsat ansvar innebär det att riskerna är fördelade till fler intressenter och principalen kan därmed vara mer riskbenägen. Det här gör att intressenternas tillförlitlighet minskar och det uppstår därför ett behov av övervakning. Då det finns ett behov av övervakning kan intressenten uppleva ett högt värde av

revisionen. Det här kan innebära att intressenten befinner sig i punkt 2 i figur 11. Enligt FAR (2004) har intressenten alltid ett direkt eller indirekt behov av övervakning vilket leder till att revisorn exempelvis befinner sig i punkt 3 i vår figur 11. Detta med anledning av att revisorn ser ett behov hos intressenten trots att behovet är minimalt eller inte existerar alls men även för att revisorn är begränsad av granskningens omfattning. Mellan punkt 1 och 3 uppstår således ett förväntningsgap som beror på att det finns obegränsat ansvar. Det kan även uppstå ett förväntningsgap mellan punkt 3 och 2 som beror på att det finns en begränsat ansvar.

Figur 11: Hur faktorn begränsat ansvar påverkar förväntningsgapet

Intressenternas behov

Enligt vår teori är ägare med kontroll och företagsledningen medvetna om vilka risker de tar och har inget behov av att övervaka sig själv. Detta betyder att revisionens värde blir lågt för dessa intressenter. Övriga intressenter har däremot ett behov av övervakning eftersom vår teori menar att ägare med kontroll och företagsledningen kan vara mer riskbenägna då de har begränsat ansvar och även hanterar andras kapital. Risken att stå för förlusterna vid en eventuell konkurs överförs till stor del till övriga intressenter vilket leder till att tillförlitligheten minskar ytterligare. Revisionens värde är därmed högre för övriga intressenter, förutsatt att det inte finns något alternativ till revision.

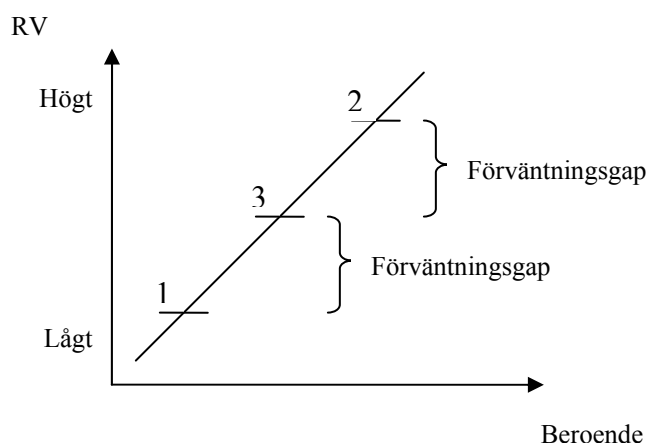
Som ovan nämnt varierar revisionens värde vid ett begränsat ansvar då ägare med kontroll och företagsledningen har ett lågt värde av revisionens medan övriga

intressenter har ett högre värde. Vi vill dock poängtera att revisionens värde även kan variera inom gruppen med övriga intressenter eftersom vissa av intressenterna kan ha tillgång till alternativ övervakning. Då revisorns värde av revisionen inte kan variera kan det även vid ett begränsat ansvar uppstå ett förväntningsgap mellan intressenter och revisorn.

4.2.3 Transaktionsspecifik investering

En transaktionsspecifik investering är ett avtal där avtalsparterna tvingas göra en specifik investering i transaktionen som leder till att det är färre möjliga parter att sluta avtal med. Detta skapar ett beroende mellan parterna och tvingar dem att lita på varandra. Utbytet är dock känsligt för opportunism och begränsad rationalitet vilket leder till att det uppstår ett behov av att kontrollera utbytet genom en kontrollstruktur. En investering kan skapa ett beroende till exempel genom att parterna lokaliserar sig nära varandra av transporttekniska skäl. Ytterligare ett exempel är att den ena parten har investerat i en maskin som är begränsad till att endast utföra vissa uppgifter för att tillfredställa den andra partens behov.

När det inte finns en transaktionsspecifik investering finns inget beroende. Om det inte finns något beroende minskar behovet av övervakning, vilket leder till att revisionens värde minskar. Det här skulle kunna innebära att vi hamnar i punkt 1 i figur 12. Om det däremot finns ett beroende ökar behovet av övervakning eftersom tillförlitligheten minskar. Behovet av övervakning leder till att revisionens värde ökar. Intressenternas behov kan i vissa fall innebära att de behöver en fullständig granskning för att erhålla den tillförlitlighet de eftersträvar. Detta betyder att de exempelvis kan befinna sig vid punkt 2. Enligt FAR (2004) har intressenten alltid ett direkt eller indirekt behov av övervakning vilket leder till att revisorn exempelvis befinner sig i punkt 3. Detta med anledning av att revisorn ser ett behov hos intressenten trots att behovet är minimalt eller inte existerar alls men även för att revisorn är begränsad av granskningens omfattning. Mellan punkt 1 och 3 uppstår således ett förväntningsgap som beror på att det finns inte finns en transaktionsspecifik investering som ger upphov till ett beroende. Det kan även uppstå ett förväntningsgap mellan punkt 3 och 2 som beror på att det finns en transaktionsspecifik investering.

Figur 12: Hur faktorn transaktionsspecifik investering påverkar förväntningsgapet

Intressenternas behov

För en intressent som inte har gjort en transaktionsspecifik investering minskar behovet av övervakning och spekulationer om framtida händelser eftersom det inte finns ett beroende mellan parterna och intressenten på så sätt har fler möjliga parter att sluta avtal med. En kund kan till exempel välja en annan leverantör om det finns andra leverantörer som erbjuder en liknande produkt eller tjänst. Detta innebär sålunda att behovet av övervakning inte är stort och revisionens värde blir därmed lågt för dessa intressenter. Om intressenten däremot har gjort en transaktionsspecifik investering har ett beroende uppstått och beroendet är känsligt för opportunist och begränsad rationalitet. Opportunistiskt beteende kan innebära att parterna agerar utifrån ett egenintresse utan att bry sig om vilka effekter det ger på den motsatta parten. Detta kan leda till att intressenten anser det meningslöst att försöka skriva ett heltäckande kontrakt eftersom man inte kan vara säker på att den motsatta parten kommer att leva upp till överenskommelsen. Begränsad rationalitet kan innebära att parterna, på förhand, inte kan förutse framtida händelser och därför inte kan skriva ett heltäckande kontrakt som kan påverka transaktionen. Detta skapar ett behov av övervakning.

Revision är en form av övervakning och denna kan delas upp i förvaltningsrevision och räkenskapsrevision. När en förvaltningsrevision genomförs tolkar och analyserar revisorn hur förvaltningen har genomfört sitt uppdrag. Detta skiljer sig mot när revisorn genomför en räkenskapsrevision där revisorn i stället gör ett säkerställande av

informationen. Vid en transaktionsspecifik investering kan intressenten sakna kunskap att tolka informationen och därför skulle en räkenskapsrevision inte tillföra dem något eftersom revisorn inte förklarar vad till exempel årsredovisningen betyder utan bara gör en bekräftelse av den finansiella informationen. Ser man dock till de intressenter som har tillgång till en årsredovisning och kan använda sig av den men ändå vill ha en bekräftelse att den är korrekt är det räkenskapsrevisionen som ökar intressentens tillförlitlighet.

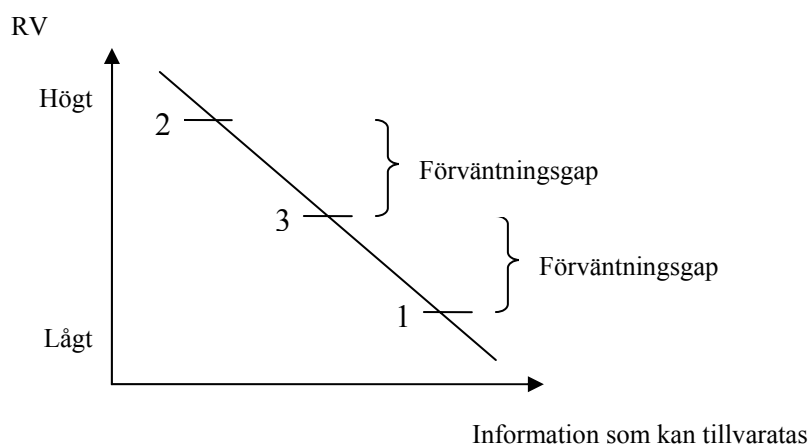
Båda formerna av revision skulle därmed kunna öka tillförlitligheten mellan parterna och på så sätt kan intressenten med ett beroende uppleva ett högre värde av revisionen, förutsatt att det inte finns något alternativ till revision. Då revisorns värde av revisionen inte kan variera kan det även vid en transaktionsspecifik investering uppstå ett förväntningsgap mellan intressenter och revisorn.

4.2.4 Information om organisationen

Då intressenternas informationsbehov skiljer sig åt finns risk att det uppstår konflikter på grund av asymmetrisk information. Asymmetrisk information innebär att den ena parten har tillgång till en större mängd eller andra typer av information om organisationen än vad den andra parten har. Intressenterna har olika insyn i organisationen och har därmed inte samma tillgång till information om verksamheten. Enligt vår teori är det inte mängden information som är avgörande utan det är den information som kan tillvaratas av intressenten som är av värde. Den information som kan tillvaratas av intressenten påverkas av dennes kunskap. Om tillräcklig kunskap saknas, vet inte intressenten hur denne skall använda, hantera och tolka informationen och därmed minskar värdet av informationen.

När mängden information som kan tillvaratas av intressenten är stor är dennes behov av övervakning lågt. Ett lågt behov av övervakning innebär att intressenten upplever ett lågt värde av revisionen. Det här skulle kunna innebära att vi hamnar i punkt 1 i figur 13. Om intressenten däremot har en liten tillgång till information och saknar kunskapen att använda sig av den ökar behovet av en övervakning av förvaltningen eftersom tillförlitligheten minskar. Behovet av övervakning leder till att revisionens värde ökar.

Intressenternas behov kan i vissa fall innebära att de behöver en fullständig granskning för att erhålla den tillförlitlighet de eftersträvar. Detta innebär att de exempelvis kan befinna sig vid punkt 2 i figur 13. Enligt FAR (2004) har intressenten alltid ett direkt eller indirekt behov av övervakning vilket leder till att revisorn exempelvis befinner sig i punkt 3. Detta med anledning av att revisorn ser ett behov hos intressenten trots att behovet är minimalt eller inte fanns men även för att revisorn är begränsad av granskningens omfattning. Mellan punkt 1 och 3 uppstår således ett förväntningsgap som beror på att intressenten har tillgång till en stor mängd information samt har kunskap att använda sig av den. Det kan även uppstå ett förväntningsgap mellan punkt 3 och 2 som beror på att intressenten har tillgång till lite information och/eller saknar kunskap att använda sig av den.

Figur 13: Hur faktorn information om organisationen påverkar förväntningsgapet

Intressenternas behov

För de intressenter som har tillräckligt med information för att fatta ett beslut och kan använda sig av den minskar behovet av övervakning. När behovet av övervakning minskar, minskar även revisionens värde. Det är till störst del ägare med kontroll och företagsledningen som har tillgång till denna typ av information och kan använda den på rätt sätt. Anställda kan tillhöra den grupp av intressenter som har tillgång till viss information men inte till all information som ägare med kontroll och företagsledningen har. För dessa intressenter ökar behovet av övervakning och därmed även revisionens

värde. Här är behovet av övervakning främst inriktat på analyserad information eftersom faktorn utgår från mängden information som kan tillvaratas. Därigenom är det framförallt förvaltningsrevisionen som uppfyller intressenternas övervakningsbehov.

Kreditgivare och leverantörer kan vara exempel på intressenter som inte har tillgång till tillräckligt med information för att fatta beslut. Dessa intressenter har kanske endast tillgång till information som kommer från årsredovisningen och har därför ett behov av att denne har granskats av en oberoende part. I detta fall är det räkenskapsrevisionen som uppfyller intressentens övervakningsbehov. Den oberoende parten kan vara en revisor som genom granskning ökar tillförlitligheten och därmed även revisionens värde. Revisionens värde kan variera hos intressenterna men inte hos revisorn och därför kan det uppstå ett förväntningsgap mellan intressenter och revisorn.

Det kan uppfattas att ett samband mellan faktorerna transaktionsspecifik investering och information om organisationen föreligger, då begränsad kunskap finns i båda faktorerna. Vårt argument för att faktorerna saknar samband är att det i en transaktionsspecifik investering är beroendet som har en avgörande betydelse och den begränsade kunskapen utgör endast en del av risken. I information om organisationen är det istället den begränsade kunskapen som har en avgörande betydelse och faktorn tar inte hänsyn till en intressents beroende.

4.3 Diskussion

Sammanfattningsvis kan det, enligt vår teori, utläsas att revisorn har ett bestämt värde av revisionen som inte varierar. Separation mellan ägare och kontroll, begränsat ansvar, transaktionsspecifik investering samt information om organisationen påverkar således inte professionens värde av revisionen. Det kan antas att värdet istället styrs av att revisorer tillhör en profession som är utbildad efter en standard och som skall följa regelverk och rekommendationer. Intressenternas värde av revisionen varierar dock, enligt vår teori, eftersom deras behov skiljer sig åt på grund av påverkan av de fyra faktorerna. Eftersom det är olika faktorer som styr eller påverkar revisionens värde ger detta upphov till ett förväntningsgap.

Enligt Shaikh & Talha (2003) kan ett förväntningsgap uppkomma när det finns bristande kunskap. Författarna syftar på att det är intressentens kunskap om revisorn roll som är bristande, vilket även Koo & Woo (1998) anser. Enligt dem är en lösning att informera intressenterna om revisorns uppgifter. Ingen av våra faktorer nämner att revisionens värde ökar när intressenten har blivit informerad utifrån professionens reglering. Vi menar istället att det till exempel är information om och från organisationen kombinerat med de andra faktorerna som styr intressentens värde av revision. På så sätt blir det därför ingen skillnad om intressenten får en ökad förståelse för revisorns uppgifter när det är dennes osäkerhet till organisationen som den vill få tillfredställd.

Enligt vår teori uppstår alltså ett förväntningsgap på grund av att revisionens värde kan variera utifrån de fyra faktorerna. Detta leder till att intressenternas värde av revisionen aldrig kan bli ett bestämt värde eftersom de är en heterogen grupp. Revisorerna kan däremot räknas som en homogen grupp eftersom de tillhör en profession som är utbildad efter en standard och som skall följa regler och rekommendationer som dock till viss del kan tolkas olika av revisorerna. Vi anser dock att tolkningsutrymmet är relativt litet och på grund av det, varierar professionens värde av revisionen mindre än intressenternas och därmed fastställer vi revisorns värde av revisionen som bestämt. Vi anser att det är omöjligt att upplösa förväntningsgapet då det alltid kommer att finnas faktorer som påverkar revisionens värde för de olika intressenterna som har varierande behov av revision. Det finns däremot en möjlighet att minska eller öka förväntningsgapet. Vi menar att förväntningsgapet kan minskas genom att revisorn får en ökad förståelse för vilka behov intressenterna har men hänsyn måste dock tas till att det är svårt att uppfylla alla intressenters behov.

4.4 Kapitelsammanfattning

Enligt vår teori kommer intressentens behov av revision från de fyra faktorerna separation mellan ägare och kontroll, begränsat ansvar, transaktionsspecifik investering och information om organisationen, vilket innebär att intressentens värde av revision kan variera. Revisorn har däremot ett bestämt värde av revision vilket gör att värdet inte kan variera. När intressenternas värde av revisionen är högre eller lägre än revisorns

uppstår ett förväntningsgap. Ser man förväntningsgapet ur intressenternas synvinkel, med vår teori som grund, kan förväntningsgapet förklaras med att revisorn saknar förståelse för vilka behov som intressenten har. Då förväntningsgapet växer får man en indikation på att revisionen inte utformats för att tillgodose intressentens intresse. När det inte finns någon separation mellan ägare och kontroll, inte finns en transaktionsspecifik investering, principalens ansvar är obegränsat och mängden information som intressenten kan tillvarata är stor är intressentens behov av övervakning lågt. Då intressentens behov av övervakning är lågt upplever intressenten även ett lågt värde av revisionen. För revisorn finns det däremot alltid ett direkt eller indirekt behov av revision vilket gör att det finns ett värde för revisorn. Revisorns värde av revisionen kan antas vara högre eftersom intressenternas värde är lågt. Detta gör att det uppkommer ett förväntningsgap. På liknande sätt kan det även bli ett förväntningsgap när intressenterna upplever ett högt värde av revision, vilket förutsätter att det inte finns några alternativ till revision. För intressenterna kan ett högt värde av revision uppkomma när det blir en separation mellan ägare och kontroll, när det finns ett begränsat ansvar för principalen, när intressenten gjort en transaktionsspecifik investering och/eller när intressentens tillgång till information som kan tillvaratas är låg. Då revisorns värde är bestämt kan det antas att revisorns värde av revision blir lägre än intressentens och därmed finns det ett förväntningsgap.

5. Analys av debatten om revisionsplikt

Vi skall i detta kapitel försöka introducera läsaren i den heta debatten om revisionsplikt i små och medelstora aktieföretag. Kapitlet skall innefatta de för- respektive nackdelar som uppkommer på grund av en revisionsplikt. Även debattörernas argument angående revisionspliktens vara eller icke vara skall analyseras utifrån de faktorer som påverkar revisionens värde. Denna analys skall hjälpa oss att visa användbarheten av vår teori.

5.1 Introduktion till debatten om revisionsplikt

Enligt Brännström (2005) har kraven och förväntningarna på revisorn aldrig varit högre, men ändå framkommer förslag om att slopa revisionsplikten för de mindre företagen. Han anser att detta är motsägelsefullt och att det som krävs är istället en genomgripande förändring av regelverken för de små företagen. (Morander & Fritzell, 2005 och Brännström, 2005) Många är ense om revisionens fördelar men man måste ta ställning till om nyttan överstiger kostnaden och om revisionen måste vara ett tvång. Fördelningen kan anses orättvis då det är fler än organisationen och dess ägare som har nytta av revisionen men det är organisationen och dess ägare som får stå för hela kostnaden.

Redan år 1895 uppställdes krav på revision i ett aktieföretag i Aktieföretagslagen. Dock var revisionen vid denna tid annorlunda jämfört med dagens revision, eftersom det då inte fanns en etablerad yrkeskår av revisorer. Kravet på kvalificerad revision, det vill säga revisionsplikt i alla aktieföretag, infördes 1 januari år 1983 sedan en utredning visat att det fanns tillräckligt många kvalificerade revisorer att tillgå. Lagen introducerades stegvis under några år. I förarbetena till denna lagstiftning kan man utläsa att de motiv som angavs för revisionsplikt var:

- nyttan vid bekämpning av ekonomisk brottslighet och
- till hjälp för ägarna att uppmärksamma ekonomiska problem, inte minst i de mindre bolagen. (Thorell & Norberg, 2005a)

Samma motiv upprepades av Aktieföretagskommittén år 1995. (Thorell & Norberg, 2005a) Björn Markland som var ordförande i FAR under 80-talet och senare också

generalsekreterare menade att det inte endast var en kamp mot den ekonomiska brottsligheten utan att det även var angeläget att föra ut ekonomisk kompetens i företagen (Precht, 2005a).

År 2004 infördes en ny revisionsstandard i Sverige som gör revisionen mer omfattande och tidskrävande (Levander, 2004, Larsson, 2004 och NEWSET, 2004). Standarden bygger helt på internationella revisionsrekommendationer och beskriver hur revisorer skall granska företagens redovisning och förvaltning. Generellt sett är denna revisionsstandard en översättning av de internationella reglerna och dessa regler har införts, eller håller på att införas, i ett stort antal länder runt om i världen. Reglerna är framförallt utarbetade för revision i stora företag vilket kan leda till problem för små och medelstora företag. Det finns dock en särskild vägledning som beskriver hur reglerna skall tillämpas i små företag. (NEWSET, 2004) Brännström (2005), Carlson (2005) och Sjölund (2005) menar dock att regelverket är allt för komplext för de små företagen och att det därmed krävs en förenkling av reglerna för revision i denna typ av företag.

Införandet av revisionsstandarderna skall inte ändra revisorns uppgift. Uppgiften utökas dock genom att revisorn skall granska och uttala sig om fler förhållanden jämfört med de gamla reglerna. Revisorn skall särskilt bedöma risken för att årsredovisningen kan ha påverkats av avsiktliga eller oavsiktliga fel. Om revisorn finner tecken på sådana fel skall granskningen utvidgas. Miljölagstiftning, olika typer av myndighetstillstånd och arbetstidsregler är exempel på regler som tillkommit med den nya revisionsstandarderna. Revisionsstandarderna kommer att leda till att fler revisionsberättelser avviker från standardutformningen, alltså orena revisionsberättelser. Som en följd av införandet kommer även kostnaden för revision att öka eftersom revisorn skall granska fler moment än innan. (Levander, 2004 och NEWSET, 2004)

Artikel 51 i EG:s fjärde bolagsdirektiv föreskriver obligatorisk revision av organisationens årsbokslut och en granskning av förvaltningsberättelsen. Direktivet är tillämpligt på sådana organisationsformer i vilka delägaransvaret är begränsat, det vill säga aktiebolag eller motsvarande utländska associationer samt handels- och kommanditbolag vilkas samtliga obegränsade ansvariga delägare är antingen aktiebolag

eller andra bolag med begränsat ansvar. Medlemsländerna har dock enligt artikel 51 rätt att undanta småföretag från revisionsplikt. Till småföretag räknas organisationer med högst 50 anställda, 7,3 miljoner euro i omsättning, 3,65 miljoner euro i balansomslutning (EU-kommissionen 96/280/EG)

Det som gör Sverige unikt är inte bara förekomsten av en revisionsplikt utan också det stora antalet små och medelstora företag. Om man använder de gränsvärden som EU-kommissionen föreslagit för förenklade redovisningsregler, är 97 procent av alla aktiebolag i Sverige så kallade mindre företag. (Halling, 2005b) Enligt Thorell & Norberg (2005b) är minst 200 000 aktiebolag så kallade mikroföretag, alltså aktiebolag med mindre än tre miljoner SEK i omsättning, vilket för övrigt är den gräns som Bokföringsnämnden använder i sin nya reglering för de allra minsta företagen.

5.1.1 Länder utan revisionsplikt

I England togs revisionsplikten för mindre aktiebolag bort år 1993 och därefter har gränserna för undantag höjts tre gånger. Idag ligger undantaget på den maximala EU-nivån. Undantaget bygger på ett uttalat regleringssynsätt för små företag, som innebär att om inte nyttan av en tvingande regel kan visas vara större än de kostnader regeln för med sig, avskaffas regeln. I dagsläget är cirka 900 000 aktiebolag undantagna från revision och beräkningar tyder på att ungefär 60-70 procent av de undantagna företagen utnyttjar undantaget. (Thorell & Norberg, 2005a) Enligt Thorell & Norberg (2005b) är det sannolikt att utnyttjandegraden är högre bland mikroföretagen. Författarna menar att intressenternas inställning till revisionsplikt är splittrad. Enligt undersökningar är banker och skattemyndigheten positiva till en revisionsplikt i England. Negativa effekter på grund av revisionsplikten har diskuterats i England men det förefaller dock inte finnas empiriskt material som tyder på att tvivlen har infriats. Regeringen i England har en tydlig inställning till revisionsplikt och de menar att nyttan av revisionsplikt inte uppväger kostnaderna för små och medelstora aktiebolag. (Thorell & Norberg, 2005a) Författarna visar eller refererar dock inte till några beräkningar som kan styrka detta argument.

Tyskland är ett land som aldrig haft revisionsplikt eller krav på revisorer för små företag. Trots det anlitar ungefär 90 procent av små företag med begränsat ansvar en revisor eller en licensierad skatterådgivare för bokslut och deklARATIONER. Istället för revisionsberättelse lämnar den tyske revisorn, eller den licensierade skatterådgivaren, ett skriftligt utlåtande om omfattningen av bokföringskontrollen. Den tyska finansinspektionen kräver till exempel att bankerna hämtar information om företagets ställning vid kreditgivning över 250 000 euro. (Morander & Fritzell, 2005) Morander & Fritzell (2005) anser att det arbete en svensk revisor åstadkommer i ett litet företag är samma kvalitetssäkring som det frivilliga uppdraget i Tyskland. Skillnaden ligger däri att den svenska revisorns arbete omfattas av internationell revisionsstandard. Författarna anser att det nästintill omöjligt att i Sverige ha krav på internationell revisionsstandard som är anpassad till stora företag utan att göra undantag för små företag. Dock anser de att problem med att upprätthålla offentlighetsprincipen avseende offentliggörandet av årsredovisningar i svenska aktiebolag kan uppstå om den kvalificerade revisorn avskaffas i de minsta företagen. (Morander & Fritzell, 2005)

5.2 För- och nackdelar med revisionsplikt

För att få en klarare bild i diskussionen om revisionspliktens vara eller icke vara bör revisionspliktens viktigaste för- respektive nackdelar tas upp. Som utgångspunkt för att upprätta krav på revision i alla aktiebolag bör intressenternas nytta av revisionen överstiga den kostnad som företaget måste betala (Thorell & Norberg, 2005a) Det är svårt att uppskatta både kostnaderna för revisionen och nyttan som den medför. Det räcker inte att summera revisionskostnaderna från företagets årsredovisning eftersom de kostnaderna även innefattar rådgivning och kostnader för att utreda och rätta eventuella fel. Kostnader i form av de anställdas tid som de lägger ner för att överlämna material till revisorerna och kostnaden för att utforma system som uppfyller revisorernas krav är dock inte inkluderade trots att de bör ingå i revisionskostnaden. Även nytta är alltså svår att uppskatta eftersom en del av de positiva effekterna är svåra att fastställa. Nedan följer en beskrivning av vilka fördelar respektive nackdelar som nämns i debatten om revisionsplikt i små och medelstora aktiebolag.

Underlättar skattekontroll

I Sverige är regelverken för redovisning och beskattning sammankopplade vilket underlättar skattekontrollen (Andersson, 2005 och Halling, 2005a). Skatteverket skulle behöva öka sina resurser betydligt om revisionsplikten avskaffades. De skulle inte kunna använda sig av revisionen som beslutsunderlag för beskattning utan Skatteverket skulle istället själv tvingas granska företagen för att erhålla användbar information. Skatteverket utför dock inte sin kontroll enbart på basis av företagens redovisning utan kan även få del av annan information om företagen (Thorell & Norberg, 2005a). Enligt en rapport av *Ehrvervs- og Selskabsstyrelsen* (Handels- och bolagsverket i Danmark) om revisionsplikten i mindre bolag, skulle 60 procent av de mindre företagen då välja att avstå från revision vilket skulle innebära betydligt större krav på skatteverket. (Halling, 2005a)

Minskar ekonomisk brottslighet

Att bekämpa ekonomisk brottslighet var ett av motiven till varför man upprättade en revisionsplikt i Sverige så om revisionsplikten avskaffas kommer spelrummet för kriminalitet att öka (Thorell & Norberg, 2005a, Andersson, 2005 och Brännström, 2005) Det blir ett gynnsamt klimat för bedrägerier och penningtvätt eftersom det är troligt att den ekonomiska brottsligheten söker sig dit där kontrollen är minst eller inte existerar alls. En stor del av de ekonomiska brotten rör skatter och avgifter och detta kan devis bero på att Sverige är ett högskatteland, enligt Brännström (2005).

Brottsförebyggande rådets (BRÅ) förslag syftade till att motverka ekonomisk brottslighet och man konstaterade att sådan förekom särskilt ofta i små bolag med litet aktiekapital som bildats för att ge grundaren frihet från personligt betalningsansvar och en skylt utåt. (Thorell & Norberg, 2005b) Carlson (2005) menar däremot att revisionen är ett alldeles för senfärdigt verktyg eftersom man endast upptäcker fusk och brott som redan är begångna. Burén & Nyquist (2005) är också skeptiska till att en revisionsplikt reducera den ekonomiska brottsligheten och ifrågasätter om den som tänker begå ett ekonomiskt brott verkligen hindras av revisionen. Han menar att det i så fall finns andra organisationsformer att välja som inte har någon revisionsplikt. (Burén & Nyquist, 2005)

Brännström (2005) anser att argumenten om att en revisionsplikt minskar risken för brott är starkt i debatten. Han menar att det, för de seriösa företagen, är av stor betydelse att konkurrensen kan ske på rättvisa villkor. Dock är det revisorns närvaro som har en avskräckande effekt och förhindrar både omedvetna och medvetna ekonomiska oegentligheter enligt Brännström (2005) och Halling, (2005a).

Ökad tillförlitlighet

Kravet på att en revisor granskar verksamheten för att underteckna en revisionsberättelse ökar tillförlitligheten i informationen. Intressenter som använder sig av information om företaget har ett intresse av att företagets finansiella ställning avbildas så rättvisande som möjligt. Revision fungerar på så sätt som ett intyg som visar företagets verksamhet. (Halvarson & Juhlin, 1995) Andersson (2005) ifrågasätter dock om revision verkligen behövs för att öka tillförlitligheten i ett litet företag där ägare och företagsledning ofta utgörs av samma person eftersom ägaren redan har full insyn i organisationen. Med detta resonemang bör små företag kunna undantas från revision och om företaget har fler ägare får ökad tillförlitlighet en större betydelse. (Andersson, 2005)

Effektiv konkurrens

Brännström (2005) menar att det inte är självklart att Sverige skall följa andra länder vad gäller revisionsplikten. Han anser att man ibland måste gå sin egen väg och att det till och med kan vara en konkurrensfördel. (Brännström, 2005) En revisionsplikt i Sverige skulle kunna bidra med en effektivare konkurrens mellan företag främst genom att det ger bättre transparens av företagen. Detta gör det svårare att dölja information vilket kan underlätta för konkurrenterna att komma in på marknaden vilket även Andersson (2005) poängterar.

Oberoende

Att revisorn skall vara oberoende är ett krav som det läggs stor vikt vid. Kravet tjänar till att säkerställa att revisionen ger ökad tilltro till granskningen. Enligt Andersson (2005) är ett absolut oberoende en omöjlighet. Det handlar därför istället om att skapa en lämplig avvägning som säkerställer en oberoende revision men som inte går längre än vad som är nödvändigt och som gör det möjligt för företagen att utnyttja den

kompetens som finns inom revisionsbyråer och bland revisorer. (Andersson, 2005) Om man utgår från intressentmodellen kan man utläsa att det finns väsentliga skillnader mellan små och stora företag vad det gäller kretsen av intressenter och deras förväntningar på revisionen.

Senare års redovisningsskandaler, som till exempel Enron och Worldcom, har satt oberoendekravet ytterligare i fokus. I debatten som utvecklats efter dessa skandaler har det poängterats att risken för att en revisor kommer alltför nära företagsledningen ökar med antal uppdragsår. Diskussionerna har lett till nya hårdare regler men även en översyn av dem som redan finns. Brännström (generalsekreterare i FAR) menar att revisorn, enligt yrkesetiska regler, endast kan sitta två mandatperioder alltså åtta år i samma bolag. Trots det har över 50 börsnoterade företag en ordinarie revisor som suttit i över tio år i samma bolag. (Larsson, 2004) EU-kommissionen rekommenderar att enskilda revisorer skall sitta max sju år i ett börsnoterat bolag och denna regel kom till för att minska risken för att det skapas sociala relationer som påverkar revisionen. EU-rekommendationen gäller dock endast bolagets huvudrevisor, det vill säga den revisor som är formellt ansvarig och undertecknar revisionsberättelsen. Detta innebär att en revisor trots det kan omväljas och fortsätta sitt arbete med bolaget men då som medlem i ett revisorsteam eller som suppleant och på så vis kringgå de regler som skapats för att undvika vänskapskorruption. Brännström ser inte detta som ett problem utan menar att detta har fungerat tidigare och revisorn har alltid tvingats uppfylla kravet om oberoende. Han anser även att om man driver detta resonemang för långt riskerar man en kvalitetsförsämring på revisionen. (Larsson, 2004) Ökade krav på kvalitet och oberoende tillsammans med effektivare kvalitetskontroll och tillsyn är bara några av effekterna som uppkommit som på grund av de senaste årens redovisningsskandaler. (Brännström, 2005)

Regler angående revisorns oberoende utgår till stor del från stora aktiebolag med många ägare. Revisionsplikt i små bolag framkallar oberoendehot som nästintill inte går att komma åt med oberoenderegler. Detta visar sig tydligast i bolag med en ägare. I ett sådant bolag är som regel ägaren, ledningen och styrelsen samma person, vilket leder till att den som skall granskas både utser revisorn och betalar för revisionen. I enmansbolag har ägaren dessutom inte samma behov av revision som andra

intressenter, eftersom ägaren inte behöver granska sig själv (som företagsledare) och behöver därför ingen oberoende granskare. Revisionen utförs i dessa fall uteslutande i andra intressenters intresse men företaget står för kostnaden. Ägaren i enmansbolag kan ha nytta av revision men inte nytta av en revisionsplikt, det vill säga en i lag reglerad skyldighet att övervaka sig själv som företagsledare. (Thorell & Norberg, 2005b)

Tidskrävande

Nuvarande revisionsstandarder är uppbyggda efter internationella standarder som i första hand är skrivna för revision i stora företag. När sådana standarder tillämpas vid revision i små och medelstora företag leder det till mer omfattande revisioner än tidigare vilket kan tyckas vara onödigt tidskrävande och kostsamt för företagen. Av den anledningen finns det ett behov av förenklingar i revisionsstandarderna. Eftersom de flesta länder undantar små och medelstora företag från revisionsplikt kan man dock inte räkna med internationell hjälp. Detta är alltså en fråga som vi måste lösa själv inom landet. (Thorell & Norberg, 2005b)

Höga kostnader

Att revisionen är väldigt tidskrävande leder till höga kostnader för företagen. För att undvika ytterligare skandaler i de stora företagen behöver revisorerna bättre metoder i sitt arbete. Revisionen kommer att bli mer omfattande då fler områden och uppgifter skall granskas och revisorn måste vara närvarande vid inventering av lager. (Thorell & Norberg, 2005a och Brännström, 2005) Martin Johansson, VD för Svenska revisorssamfundet (SRS) försöker inte dölja att de nya reglerna är skrivna med de stora företagen som förebild (Levander, 2004). Brännström (2005) anser dock att en revision som håller en hög kvalitet även kan leda till besparingar för företagen i form av lägre kostnader för krediter och andra säkerheter.

För ett välskött företag behöver revisionen dock inte innebära en stor kostnad då det inte krävs lika stor tidsåtgång som för ett mindre välskött företag. Ett företag med en redovisning som uppvisar stora brister medför helt naturligt ökade kostnader i samband med revision. (Wennberg, 1994) Vid bedömning av revisionens värde måste man, förutom revisionsarvodet, också beakta revisorns betydelse för de minsta företagens möjligheter att hantera de komplexa regelverken i Sverige. Regelverken är både

omfattande och invecklade och med tiden blir de – med något undantag – bara alltmer komplexa. (Brännström, 2005) Detta kan exempelvis bero på att företag expanderar speciellt genom internationalisering.

Hindrar utveckling

Ytterligare ett argument som har förts fram mot revisionsplikten är att en dyr revision anses hämma ett företags utveckling. Enligt Manek (2000) (refererad i Lundquist, Martinsson & Nygren, 2003) anses små företag vara viktiga för den ekonomiska tillväxten samt att de skapar nya arbetstillfällen. Slopade revisioner i små och medelstora företag innebär kostnadsbesparingar och detta kapital kan istället investeras i sektorer i ekonomin där de gör bättre nytta. (Manek, 2000) (refererad i Lundquist et al., 2003)

Systemeffekter

En praktisk fråga som diskuteras i debatten om revisionsplikt är hur avskaffandet skulle påverka revisionsbranschen. Då revisionsplikten har avskaffats i England har denna fråga diskuterats där (Halling, 2005b). Engelska undersökningar visar att effekterna inte blev så stora som de hade befarat. Det man förlorade i revisionsarbete ersattes i betydande utsträckning av andra tjänster och det var främst de mindre revisionsbyråerna som tappade uppdrag. Ungefär 80 procent av de tillfrågade i undersökningen gjorde en bedömning att intäkterna från de nya uppdragen motsvarande eller översteg de förlorade revisionsintäkterna. (Thorell & Norberg, 2005a) Däremot kan det utläsas att avregleringen har drabbat olika byråer på olika sätt och att det är de stora byråerna som har klarat sig bäst. (Halling, 2005 och Thorell & Norberg, 2005b) Ytterligare effekter skulle kunna vara revisionsbyråernas möjlighet att bygga kompetens genom ett stort utbud av uppdrag.

Tabell 1: Sammanfattning av för- och nackdelar med revisionsplikt

Fördelar	Nackdelar
* Underlättar skattekontroll	* Oberoende
* Bidrar till att minska den ekonomiska brottsligheten	* Tidskrävande för företagen
* Ökad tillförlitlighet i den finansiella informationen	* Höga revisionskostnader för företagen
* Bidrar till effektivare konkurrens mellan företag	* Hindrar företagens utveckling
Systemeffekter	

5.3 Analys av revisionsplikt

I följande avsnitt skall vi visa användbarheten av vår teori genom att analysera debatten om revisionsplikt utifrån de enskilda faktorerna. Varje avsnitt inleds med en kortfattad beskrivning av gällande faktor från vår teori. Denna beskrivning följs av argument från debatten om revisionsplikt som analyseras utifrån vår teori.

5.3.1 Separation mellan ägare och kontroll

Vår teori

I de organisationer där det inte finns någon separation mellan ägare och kontroll har ägaren inget behov av att övervaka sig själv. En ägare med kontroll ingår vanligtvis i företagsledningen och när det inte finns någon separation mellan ägare och kontroll uppkommer därför inte heller något behov av ägaren att övervaka ledningen när denne själv kan utföra övervakningen. Då det istället finns en separation mellan ägare och kontroll uppkommer ägarens behov av att säkerställa att företagsledningen uppfyller sina skyldigheter. Detta eftersom företagsledningen agerar utifrån ett egenintresse som troligtvis inte är detsamma som ägarens. En separation leder således till en minskad tillförlitlighet mellan parterna men även för övriga intressenter. Övervakning är en funktion som kan användas för att skapa en gemensam målsättning och därigenom öka tillförlitligheten.

Argument 1

Efterfrågan av revision började i samband med uppkomsten och utvecklingen av det moderna aktiebolaget. Denna organisationsform gav en möjlighet att vända sig till utomstående investerare för att skaffa kapital till organisationen. Eftersom dessa utomstående personer inte var verksamma i organisationen uppkom snabbt ett behov av en utomstående person som granskade hur företagsledningen förvaltade det kapital som ägarna satsat, det vill säga förvaltningsrevision. (Levander, 2005) Denna problematik kan associeras till faktorn separation mellan ägare och kontroll genom att när ägaren förlorar kontrollen över verksamheten kan det uppstå intressekonflikter mellan ägare och företagsledning. Det är få som ifrågasätter om det finns ett behov av revision i alla stora organisationer där det finns en separation mellan ägare och kontroll. Detta synsätt är inte endast tillämpligt på aktiebolag utan varje organisationsform där man kan identifiera ett principal- och agentförhållande. Vår teori visar på att en separation mellan ägare och kontroll ger en minskad tillförlitlighet och övervakning är ett sätt att öka tillförlitligheten. Ett behov av övervakning kan tillfredställas genom revision men även genom andra alternativ, som till exempel massmedias granskning. Har intressenten möjlighet att öka tillförlitligheten genom att övervakning sker på annat sätt än genom revision minskar således revisionens värde. Teoretiskt sett är det därför möjligt att revisionens värde är högt i varje situation där intressenterna inte har något alternativ till revision.

Argument 2

Då det uppstår en separation mellan ägare och kontroll uppkommer en möjlighet för agenten att agera utifrån ett egenintresse och detta intresse kan innebära att denne, enligt vår teori, redovisar till fördel för sig själv vilket kan innebära en ekonomisk oegentlighet. Revision är ett sätt att övervaka företagets räkenskaper och förvaltning (FAR, 2004) och på så sätt upptäcka medvetna och omedvetna fel i redovisningen samt kontrollera att ledningen uppfyller sina skyldigheter. Revisionen skapar således en ökad tillförlitlighet hos intressenterna. Kravet på kvalificerad revision i alla aktiebolag infördes år 1983 bland annat med motivet att revisionsplikten skulle minska den ekonomiska brottsligheten (Thorell & Norberg, 2005a, Andersson, 2005 och Brännström, 2005). År 1999 utökades revisorns uppgifter med en anmälningsskyldighet vid misstanke om brott (Larsson & Brottsförebyggande rådet, 2004), vilket har lett till

att revisionen inte bara skall upptäcka medvetna och omedvetna fel i verksamheten utan också finnas i ett förebyggande syfte. Anmälningsskyldigheten kan innebära att brotten uppdagas i ett tidigare skede men även själva revisionsplikten har en avskräckande effekt då det finns en vetskap om att en granskning skall ske. Revisorns granskning och närvaro tillsammans med anmälningsskyldigheten ökar tillförlitligheten och därmed även revisionens värde för intressenterna.

Argument 3

Då andra länder har undantagit små aktiebolag från revisionsplikten finns det enligt Thorell & Norberg (2005b) endast skäl att särreglera Sverige om det kan bevisas att ägare och företagsledning i svenska företag har sämre skattemoral och är mer brottsbenägna än samma intressenter i andra länder. Vi anser att revisionsplikten kanske inte finns på grund av att ägare och företagsledning i svenska företag har sämre skattemoral och är mer brottsbenägna än i andra länder, utan för att det finns brister i tillförlitligheten mellan parterna. Tillförlitligheten minskar då det finns en separation mellan ägare och kontroll och som ovan nämnt, är övervakning ett sätt att öka tillförlitligheten och detta kan till exempel ske genom revision. Andersson (2005) anser att revisionsplikten skall avskaffas i de företag där ägare och företagsledning utgör samma person eftersom det inte finns något behov av en ökad tillförlitlighet då ägare och företagsledning har full insyn i organisationen. Detta argument stämmer överens med vår teori där behov av en ökad tillförlitlighet uppkommer först när det sker en separation mellan ägare och kontroll. Revisionens värde är lågt eftersom ägaren inte har något behov av att övervaka sig själv.

Argument 4

Ett argument som inte nämns i debatten om revisionsplikt är att en socialisering är en form av övervakning och kan på så sätt vara ett alternativ till revision. Enligt vår teori uppstår ett behov av att öka tillförlitligheten genom övervakning när det finns en separation mellan ägare och kontroll. Tillförlitligheten kan öka vid övervakning som sker till exempel genom socialisering. Vi menar alltså att i de företag där det, mellan företag och intressenter, finns personliga relationer såsom familje- och vänskapsrelationer eller ett långvarigt samarbete, kan det istället skapas tillförlitlighet genom dessa relationer. Familjerelationer kan utmärkas av att personerna är socialt lika

varandra eftersom de präglats av samma saker under uppväxten och vänskapsrelationer är sammansatta genom sociala nätverk där personernas egenskaper är lika varandra (Collin, 2004). Social likhet innebär att en person tyr sig till personer med liknande egenskaper, såsom ålder, kön, utbildning, erfarenhet och bakgrund (Stafsudd & Collin, 2003, Tharaneou, 2001, Wagner, Pfeffer & O'Reilly, 1984). I dessa sammanhang minskar således revisionens värde för de intressenter som genom en relation har skapat en tillförlitlighet.

5.3.2 Begränsat ansvar

Vår teori

Mellan de olika organisationsformerna finns en väsentlig skillnad, vilken är det ansvar som finns hos principalen. I de organisationer där det finns ett obegränsat ansvar, till exempel i en enskild firma, ansvarar principalen med hela sitt privata kapital. Detta innebär att principalen ensam bär risken att stå för förlusten vid en eventuell konkurs. I ett aktiebolag finns det istället ett begränsat ansvar som innebär att principalen endast ansvarar med satsat kapital. Enligt vår teori innebär ett begränsat ansvar att risken är fördelad till fler intressenter än ägaren, vilket betyder att ägaren kan vara mer riskbenägen och intressenterna tvingas därför välja om de skall acceptera risken eller vidta åtgärder till exempel genom revision. Om behovet av övervakning ökar, ökar även revisionens värde för intressenterna.

Argument 1

Om en person bestämmer sig för att driva en verksamhet med begränsat ansvar är det, enligt Kjöllnerström (2005) och Axenborg (2005), naturligt att ställa motkrav. Detta görs genom att det utses en revisor som efter granskning uttalar sig om redovisning och förvaltning i en revisionsberättelse. För ”förmånen” att få driva en verksamhet med begränsat ansvar får man alltså även ta revisionsarvodet, det vill säga kostnaden för övervakning. Ett begränsat ansvar innebär att riskerna att stå för förlusterna vid en eventuell konkurs är fördelade till flera personer, framförallt andra personer än ägarna. Detta betyder att dessa intressenter har ett behov av att någon övervakar redovisningen för att de inom rimlig tid skall kunna varnas vid risk för konkurs. Denna risk förekommer dock i samtliga organisationsformer, men den är högre i ett aktiebolag då

det begränsade ansvaret kan leda till mer riskbenägna ägare och företagsledare. Då ägarnas satsade kapital är begränsat uppkommer risken i ett tidigare skede. Kjällerström (2005) och Axenborg (2005) anser att man kan välja en annan organisationsform om man inte vill betala för revision. Sjölund (2005) anser också att det är rimligt att ett begränsat ansvar kostar i form av revision men han menar att det inte är en tillräcklig anledning för att små och medelstora företag skall ha en onödigt komplicerad och därmed dyr revision. Enligt vår teori är ägaren mer riskbenägen då denne har begränsat ansvar. Det är inte endast ägarens insatta kapital som riskeras utan även andra intressenter, såsom krediter från leverantörer och andra kreditgivare. Ägare med kontroll och företagsledningen har troligtvis inget stort behov av övervakning eftersom de bör vara medvetna om vilka risker de tar och vilka konsekvenser det kan få. Övriga intressenter har däremot ett behov av övervakning eftersom de inte är med i beslutsfattandet, vilket innebär att revisionens värde är högt för dessa, förutsatt att det inte finns något alternativ till övervakning.

5.3.3 Transaktionsspecifik investering

Vår teori

En transaktionsspecifik investering är ett avtal där avtalsparterna tvingas göra en specifik investering i transaktionen som leder till att det är färre möjliga parter att sluta avtal med. Detta skapar ett beroende mellan parterna och tvingar dem att lita på varandra. Utbytet är dock känsligt för opportunistisk och begränsad rationalitet vilket leder till att det uppstår ett behov av att kontrollera utbytet genom en kontrollstruktur. En investering kan skapa ett beroende till exempel genom att parterna lokaliserar sig nära varandra av transporttekniska skäl. Ytterligare ett exempel är att den ena parten har investerat i en maskin som är begränsad till att endast utföra vissa uppgifter för att tillfredställa den andra partens behov. Enligt vår teori ökar revisionens värde när det finns ett beroende.

Argument 1

En transaktionsspecifik investering minskar antalet möjliga utbytespartners, vilket gör utbytet känsligt för opportunistisk och begränsad rationalitet, som i sin tur leder till ett behov av övervakning. Debatten tar inte hänsyn till att det finns intressenter som, för sin

fortlevnad, är beroende av organisationen. En leverantör kan, som ovan nämnt, till exempel investera i en maskin som är begränsad till att endast utföra vissa uppgifter för att tillfredställa en kunds behov. När leverantören är begränsad till att leverera till en enskild kund har denne ett intresse av att säkerställa att nuvarande och framtida avtal uppfylls. Det här leder till att leverantören blir beroende av en enskild kund. Som tidigare nämnts blir beroendet känsligt för opportunistisk och begränsad rationalitet. Opportunistiskt beteende kan innebära att parterna agerar utifrån ett egenintresse utan att bry sig om vilka effekter det ger på den motsatta parten. Detta kan leda till att intressenten anser det meningslöst att försöka skriva ett heltäckande kontrakt eftersom man inte kan vara säker på att den motsatta parten kommer att leva upp till överenskommelsen. Begränsad rationalitet kan innebära att parterna, på förhand, inte kan förutse framtida händelser som kan påverka transaktionen. Detta skapar ett behov av att övervaka utbytet genom en kontrollstruktur. En form av övervakning är revision och denne skulle kunna öka tillförligheten mellan parterna och därmed kan intressenten med ett beroende uppleva ett värde av revisionen. I vårt exempel skulle revisionen kunna bidra med att säkerställa organisationens finansiella ställning för att leverantören skall kunna fatta nya beslut. Ett liknande beroende kan finnas hos andra intressenter som därmed har behov av extern övervakning för att öka tillförlitligheten. Revisionens värde är högt för de intressenter som har ett beroende förutsatt att det inte finns några alternativ till revision.

5.3.4 Information om organisationen

Vår teori

Då intressenternas informationsbehov skiljer sig åt finns en risk att det uppstår konflikter på grund av asymmetrisk information. Asymmetrisk information innebär att den ena parten har tillgång till en större mängd eller andra typer av information om organisationen än vad den andra parten har. Intressenterna har olika insyn i organisationen och har därmed inte samma tillgång till information om verksamheten. Enligt vår teori är det inte mängden information som är avgörande utan det är den information som kan tillvaratas av intressenten som är av värde. Den information som kan tillvaratas av intressenten påverkas av dennes kunskap. Om tillräcklig kunskap saknas, vet inte intressenten hur denne skall använda, hantera och tolka informationen

och därmed minskar värdet av informationen. Vår teori visar att då mängden information som intressenten kan tillvarata minskar ökar revisionens värde.

Argument 1

Förutom att minska den ekonomiska brottsligheten nämndes, i förarbetena, att revisionen skall hjälpa ägarna att uppmärksamma ekonomiska svårigheter (Thorell & Norberg, 2005a). Vilhelm Andersson från Skatteverket anser att många misstag sker av ren okunskap när ägare försöker lösa problem på egen hand (Precht, 2005b). Enligt Sigurd Elofsson från Ekobrottsmyndigheten har ägare i små företag mindre ekonomiska kunskaper (Precht, 2005b). I teorikapitlet nämnde vi att det finns en risk att ägare med kontroll och företagsledning saknar teoretisk kunskap för att driva en verksamhet och kunna lösa de ekonomiska svårigheter som uppkommer. Ägare med kontroll och företagsledningen kan därmed uppleva revisionen som en bekräftelse på att den upprättade årsredovisningen är korrekt. Enligt vår teori har ägare med kontroll och företagsledningen full insyn i företaget och därmed tillgång till all information från organisationen. Om de har tillräcklig kunskap för att tillvarata denna information upplever de ett lågt revisionsvärde. Saknar de denna kunskap ökar revisionens värde eftersom revisionen kan ses som en bekräftelse på att de finansiella rapporterna är korrekta.

Övriga intressenter saknar kanske information om vilka kunskaper ägare med kontroll och företagsledningen besitter. Avsaknaden av denna information skapar en osäkerhet hos övriga intressenter vilket leder till att revisionens värde ökar, förutsatt att det inte finns några alternativ till revision.

Om hänsyn tas till revisorns oberoende innebär det att ägare med kontroll och företagsledningen inte får rådfråga revisorn eftersom revisorn då granskar sitt eget arbete. Detta betyder att om ägare med kontroll och företagsledningen är medvetna om att de saknar tillräcklig kunskap måste de kontakta en rådgivare eller en annan konsult. Rådgivning från en konsult kan på så sätt ge ägare med kontroll och företagsledningen den bekräftelse på den finansiella informationen som de eftersträvar. Detta innebär att revisionens värde minskar eftersom det finns ett alternativ till revision.

Argument 2

Halvorson & Juhlin (1995) anser att ett krav på revision ökar tillförlitligheten. Enligt vår teori uppkommer ett behov av en ökad tillförlitlighet när intressenter saknar tillgång till information eller kunskap för att tillvarata information om och från organisationen. De anställda har till exempel tillgång till information om den dagliga verksamheten men saknar viss information som ägare med kontroll och företagsledningen har tillgång till. De anställda får förmodligen, i första skedet, inte information om stora investeringar och uppköp. Revision är således ett sätt för intressenterna att erhålla en bekräftelse på att ägare med kontroll och företagsledningen fullgör sina förpliktelser vilket gör att de upplever ett ökat värde av revisionen.

5.4 Diskussion

I små och medelstora aktiebolag är ägare och företagsledning ofta samma person vilket innebär att ägaren på så sätt har kontroll över verksamheten och behöver därmed inte en extern övervakare. Vid ett begränsat ansvar kan ägaren vara mer riskbenägen eftersom riskerna är fördelade till fler intressenter än ägaren. Detta innebär att deras behov av övervakning minskar och därmed minskar revisionens värde, förutsatt att de är medvetna om vilka risker de tar. Det finns dock en risk att ägare saknar teoretisk kunskap för att driva en verksamhet och kunna lösa de ekonomiska svårigheter som uppkommer. Då krav finns på att revisorn måste vara oberoende kan denne inte vara delaktig vid beslut angående ekonomiska svårigheter, således kan detta behov tillfredställas av en rådgivare istället och värdet på revisionen blir lågt. Sammanfattningsvis upplever ägare ett relativt lågt värde av revisionen men om man antar att ägaren ser revision som ett sätt att säkerställa sin ställning gentemot intressenterna kan revisionens värde dock öka.

Hos övriga intressenter ökar revisionens värde vid ett begränsat ansvar eftersom riskerna att stå för förlusterna vid en eventuell konkurs är fördelade även på dessa intressenter. För de intressenter som gör en transaktionsspecifik investering skapas ett beroende. Detta beroende leder till ett behov av övervakning vilket gör att dessa intressenter upplever ett högre värde av revisionen, förutsatt att det inte finns någon alternativ övervakning. Övriga intressenters behov av revision ökar även när tillgång till

information som de kan tillvarata minskar. Revisionens värde är högre för övriga intressenter på grund av att de har mindre tillgång till information och på så sätt behöver säkerställa informationen genom en extern övervakare. Hänsyn måste dock tas till att intressenternas behov av vad som skall övervakas varierar och om intressenternas behov kan tillfredställas genom ett alternativ till revision. Sammanfattningsvis visar vår teori att övriga intressenter har ett högt värde av revisionen vid ett begränsat ansvar. När det gäller en transaktionsspecifik investering och information om organisationen är det svårt att ta ställning till vilket värde av revisionen som intressenterna upplever eftersom det är problematiskt att uppskatta antalet intressenter med ett beroende och/eller brist på information som kan tillvaratas. Det är även svårt att fastställa vilka intressenters behov som skall tillvaratas.

Som utgångspunkt för att ha en revisionsplikt i alla företag bör intressenternas nytta av revisionen överstiga den kostnad som företaget måste betala. Nyttan, det vill säga revisionens värde, beror enligt vår teori på fyra faktorer och varierar med intressenterna. Det är svårt att fastställa de positiva effekterna som revisionen medför för en enskild intressent men även den totala nyttan för alla intressenter. Även kostnaderna är svåra att uppskatta eftersom de innefattar rådgivning och kostnader för att utreda och rätta eventuella fel.

5.5 Kapitelsammanfattning

Krav på revision i aktiebolag upprättades i Aktiebolagslagen redan år 1983. På senare år har det dock lagts fram förslag på en avveckling av revisionsplikt i små och medelstora aktiebolag. Att en revisionsplikt underlättar skattekontrollen, minskar den ekonomiska brottsligheten, ökar tillförlitligheten i den finansiella informationen och bidrar till en effektivare konkurrens mellan företag är några argument som talar för en revisionsplikt i Sverige. De nackdelar med en revisionsplikt som nämns i debatten är till exempel att revisorns oberoende ifrågasätts, det är tidskrävande och kostsamt för företagen samt att den hindrar företagens utveckling. Då vi utformat en teori om vilka faktorer som påverkar revisionens värde valde vi att analysera debatten om revisionsplikt utifrån de enskilda faktorerna för att visa användbarheten av den. Att nyttan med revision bör överstiga kostnaden som den medför är en utgångspunkt för att ha revisionsplikt i alla

företag. Nyttan, det vill säga revisionens värde, beror enligt vår teori på dessa fyra faktorer och varierar med olika intressenter. Det är svårt att fastställa de positiva effekterna som en revision medför för en enskild intressent men även den totala nyttan för alla intressenter. Även kostnaden är svår att uppskatta eftersom den även innefattar rådgivning och kostnader för att utreda och åtgärda eventuella fel. Revisionens värde uppfattas dock som lågt för ägare med kontroll och företagsledningen enligt vår teori. För övriga intressenter ökar revisionens värde vid ett begränsat ansvar, vid en transaktionsspecifik investering och när tillgång till information som de kan tillvarata minskar, förutsatt att det inte finns någon alternativ övervakning.

6. Analys av alternativ till revision

Intressenterna har olika behov av revision och använder den därför på olika sätt. Vi vill i detta kapitel nämna några alternativ till revision för att visa att det finns andra tjänster som intressenterna kan utnyttja för att eventuellt tillfredställa samma behov som revisionen annars hade gjort.

6.1 Introduktion

Intressenterna har olika behov av revision och dessa varierar utifrån de fyra faktorerna i vår teori. Behovet av revision uppkommer när intressenten till exempel efterfrågar relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet. Dessa egenskaper utgör vår definition av revisionens värde. Om dessa egenskaper kan tillfredställas genom alternativ till revision, minskar revisionens värde för intressenterna. De alternativ vi har funnit är; säkerhet, kreditupplysning, stickprov eller massmedia, personliga eller långsiktiga relationer och rådgivare eller andra konsulter. Vi har under varje alternativ angett exempel på intressenter som kan tillämpa detta.

6.2 Säkerhet

En del intressenter, framförallt kreditgivare såsom banker och leverantörer, använder revisionen för att få en översikt av företagets ekonomiska ställning och på så sätt avgöra vilken betalningsförmåga företaget har. För intressenter som använder revisionen i detta syfte skulle krav på säkerheter vara ett alternativ till revisionen för att trygga återbetalning. En bank skulle till exempel kunna kräva säkerhet i reala tillgångar, såsom företagsinteckning eller pantbrev i fastighet men även personsäkerhet, till exempel i form av ett borgensåtagande. Då revisionen endast kan visa dåvarande och nuvarande ekonomiska ställning tar kreditgivaren trots allt en risk när de beviljar lån, dock kan de, genom revisionen, få en uppfattning om hur företaget tidigare har utvecklats. En säkerhet kan anses vara ett tryggare alternativ då kreditgivaren antingen kan kräva in reala tillgångar eller kräva en borgensperson på pengar om det visar sig att låntagaren inte kan betala tillbaka sina skulder.

När det finns en separation mellan ägare och kontroll uppkommer ett behov av övervakning eftersom tillförlitligheten till företagsledningen minskar. När intressenten är en ägare kan denne inte kräva en säkerhet och därför är detta inget alternativ för denne intressenten. Däremot kan övriga intressenter vid en separation använda sig av en säkerhet, till exempel kan dessa kräva återbetalning genom en borgensperson eller genom en realsäkerhet för att därigenom minska behovet av övervakning. Vid ett begränsat ansvar är risken fördelad till fler intressenter än ägaren, vilket innebär att ägaren kan vara mer riskbenägen och intressenterna tvingas därför välja om de skall acceptera risken eller vidta åtgärder genom revision eller andra alternativ. Att kräva en säkerhet till exempel i form av borgen eller realsäkerhet är vid ett begränsat ansvar ett alternativ. Det gäller dock att beakta att det i ett aktiebolag finns en varningsfunktion som till exempel kan innebära att styrelsen tvingas låta en revisor upprätta en kontrollbalansräkning när det finns skäl att tro att bolagets egna kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet (Aktiebolagslagen 13 kap 12 §). Det finns en risk att styrelsen inte fullföljer denna skyldighet men om styrelsen underlåter sig detta blir de personligt betalningsansvariga och därmed anser vi att denna risk är liten. Denna varningsfunktion kan inte erhållas i organisationer med ett obegränsat ansvar.

När en intressent skapar ett beroende genom en transaktionsspecifik investering har denne ett behov av övervakning. En säkerhet skulle innebära att tilliten eller beroendet inte har någon betydelse för övriga intressenter då dessa till exempel kan kräva återbetalning genom en borgensperson eller genom en realsäkerhet. Denna säkerhet skall dock motsvara kostnaden för investeringen men även alternativkostnaden som uppkommer vid ett eventuellt byte av samarbetspartner. Intressenter som saknar tillgång till information eller som saknar kunskap att tillvarata den kan skapa tillförlitlighet genom revision men med en säkerhet försvinner betydelsen av tillgången till information eller kunskapen att tillvarata den. En säkerhet kan på så sätt ses som ett tryggt alternativ till revision eftersom intressenten kan kräva till exempel en återbetalning av en borgensperson eller utifrån en realsäkerhet och därmed inte behöver ta hänsyn till tilliten, beroendet, tillgången till information och kunskapen att tillvara ta den. Svårigheter kan förmodligen uppstå när det gäller möjligheten att kräva en säkerhet som täcker den investering man gjort, men även vad gäller makten att kunna kräva en säkerhet från en organisation. Om säkerheten till exempel finns i varulagret finns det till

viss del fortfarande ett övervakningsbehov eftersom intressenten successivt vill erhålla en bekräftelse på att värdet återstår. Om övervakningsbehovet kvarstår även med en säkerhet skulle man kunna se säkerheten som en förstärkning av revisionen istället för ett alternativ.

6.3 Kreditupplysning

Leverantörer och andra kreditgivare använder till stor del revisionen för att kontrollera företagets betalningsförmåga då de vill vara säkra på att få betalt för krediterna de lämnar. För att tillfredställa detta behov skulle intressenterna istället kunna använda sig av en kreditupplysning. En kreditupplysning ger intressenterna information om en persons eller ett företags ekonomiska ställning, utveckling och eventuella betalningsanmärkningar och kan därför användas för att uppskatta kreditvärdigheten. Andersson (2005) menar att det i de flesta fall går att förutse en ekonomisk krissituation. Informationen som tillhandahålls via en kreditupplysning är delvis hämtad från årsredovisning och revisionsberättelse. Över hälften av de företag som har haft en oren revisionsberättelse hade gått i konkurs fem år senare, jämfört med cirka 20 procent bland de företag med en ren revisionsberättelse. Detta visar att informationen i revisionsberättelsen är ett viktigt beslutsunderlag för bedömning av kreditvärdighet (Andersson, 2005).

Även om revisionsplikten i små svenska företag skulle avskaffas skulle bankerna teoretiskt sätt kunna kräva att revision utförs som ett villkor för kredit. (Thorell & Norberg, 2005b) Leverantörerna saknar i regel möjlighet att kräva reviderade årsredovisningar och de kanske även saknar kunskap för att värdera dem. Därför är kreditupplysningar ett alternativ till revision som redan används av vissa intressenter.

Vid en separation mellan ägare och kontroll minskar ägarens tillit till företagsledningen och därigenom uppkommer ett behov av övervakning. En kreditupplysning är dock inget alternativ till revision i detta fall eftersom den inte ger någon information om hur företagsledningen uppfyller sina förpliktelser. När det finns ett begränsat ansvar har delvis risken att stå för förlusterna i samband med en eventuell konkurs förflyttats till intressenterna. En intressent skulle då kunna använda sig av en kreditupplysning där ett

besked om upprepade betalningsanmärkningar kan varna dem för att en eventuell konkurs är på väg. På liknande sätt kan en intressent som har gjort en transaktionsspecifik investering minska sin ovisshet genom en kreditupplysning där till exempel det skulle kunna framgå att organisationen har en betalningsanmärkning. På detta vis får intressenten information om att nuvarande avtal kanske inte kommer att fullföljas. Med detta alternativ minskar således värdet av revisionen. Revisionens värde behöver inte minska avsevärt eftersom en kreditupplysning kan vara en osäker signal på ekonomiska svårigheter. En betalningsanmärkning behöver till exempel inte uppkomma på grund av likviditetsbrist utan kan även uppstå av andra anledningar, till exempel bristande rutiner. När intressenten saknar information om organisationens finansiella ställning kan denne använda sig av en kreditupplysning. Det kan antas att riskerna tydligare syns i en kreditupplysning än i en årsredovisning, eftersom organisationen inte vill blotta sina svagheter. I det här fallet minskar revisionens värde eftersom revisorn inte uttalar sig om svagheterna mer än vid en ören revisionsberättelse.

6.4 Stickprov eller massmedia

Om revisionsplikten i små och medelstora aktiebolag avskaffades och istället övergick till att bli en frivillig tjänst finns en risk att de finansiella rapporterna skulle innehålla fler fel och att de generellt skulle få en sämre kvalitet, enligt Larsson (2004). För att uppnå så bra kvalitet som möjligt på de finansiella rapporterna utan en revisionsplikt kan stickprov vara ett alternativ. En myndighet eller ett företag kan ha till uppgift att göra slumpmässiga eller utvalda stickprov för att granska organisationens finansiella rapporter för att finna medvetna och omedvetna fel. Företagen skulle på så sätt inte veta om deras räkenskaper och förvaltning kommer att granskas, vilket kan leda till en förbättrad kvalitet på den finansiella rapporteringen. Stickproven skulle kunna utföras på liknande sätt som Skatteverkets stickprov på företags och personers deklARATIONER.

En del intressenter har ett behov av en ökad tillförlitlighet och detta behov kan tillfredställas genom övervakning. Revision är ett exempel på övervakning med även massmedia ger intressenter tillgång till övervakning. Beroende på vilket behov av övervakning intressenten har skulle massmedia kunna vara ett alternativ för att erhålla den information som efterfrågas. Hänsyn måste dock tas till att massmedia till viss del

arbetar utifrån ett egenintresse där de väljer att skriva om de organisationer som ger bra publicitet och ökar försäljningen. För att maximera nyttan framhävs även detaljer som ökar publiciteten vilket kan ge en missvisade bild av organisationen.

Vid en separation mellan ägare och kontroll uppstår intressekonflikter eftersom parterna kan agera utifrån ett egenintresse. Detta kan innebära att ägaren inte litar på att företagsledningen fullgör sina förpliktelser och enligt vår teori överförs denna bristande tillförlitlighet även till intressenterna. Vid ett begränsat ansvar är risken fördelad till fler intressenter än ägaren, vilket innebär att ägaren kan vara mer riskbenägen och intressenterna tvingas därför välja om de skall acceptera risken eller vidta åtgärder genom revision eller andra alternativ. En revision kan öka tilliten men även stickprov skulle till viss del kunna tillfredställa detta behov hos intressenten. Då organisationen inte vet om eller när den skall granskas kan det innebära till exempel att företagsledningen inte vågar smita från sina arbetsuppgifter. Även med tanke på de stora redovisningsskandalerna som uppdagats på senare tid kan det antas att risken att drabbas av ett dåligt rykte till exempel på grund av medvetna fel i redovisningen kan ha en avskräckande effekt på ägare och företagsledning. Både stickprov och massmedia kan antas ha denna effekt på ägare och företagsledningen. Problemet med stickprov och massmedia är att inte heller intressenten vet om eller när dessa tjänster utförs och av den anledningen är alternativet inte så säkra om intressenten har ett behov av regelbunden övervakning. Det finns även en risk att massmedia inte visar en rättvisande bild av organisationen på grund av att de arbetar utifrån ett egenintresse.

6.5 Personliga eller långsiktiga relationer

Social likhet innebär att en person tyr sig till personer med liknande egenskaper, såsom ålder, kön, utbildning, erfarenhet och bakgrund (Stafsudd & Collin, 2003, Tharaneou, 2001 och Wagner, Pfeffer & O'Reilly, 1984). När en person tyr sig till en annan person skapas ett förtroende och därmed en tillförlitlighet. Detta kan ske genom en personlig relation, som till exempel familje- eller vänskapsrelation men även genom ett långvarigt samarbete mellan intressenter och organisationen. Familjerelationer kan utmärkas av att personerna är socialt lika varandra eftersom de präglats av samma saker under uppväxten och vänskapsrelationer kan utmärkas av att de är sammansatta genom sociala

nätverk där personernas egenskaper är lika varandra (Collin, 2004). Få personer känner ett behov av att övervaka någon de har förtroende för och därför uppkommer inte behovet av övervakning när denna typ av relationer finns. Det kan vara svårt att se personliga eller långsiktiga relationer som ett alternativ till revision men vi vill poängtera att revisionens värde minskar om det finns denna typ av relationer mellan intressenter och organisationen och tillförlitligheten därmed kan uppnås på ett annat sätt än med revision.

I vår teori uppkommer ett behov av övervakning i faktorerna separation mellan ägare och kontroll, begränsat ansvar och transaktionsspecifik investering. Vi anser därför att för de intressenter som till exempel är bekanta eller släkt med någon i företagsledningen minskar deras värde av revision. På liknande sätt minskar även värdet av revision vid ett begränsat ansvar då övriga intressenter, genom sin relation till ägaren, redan har ett förtroende för denne. För en intressent som har en transaktionsspecifik investering kan förtroendet till organisationen växa successivt då avtalen efter hand uppfylls. Därmed minskar revisionens värde för intressenten efterhand som samarbetet förnyas. Om en intressent har en relation med någon ägare, företagsledning eller en annan person som har stor tillgång till information och har kunskapen att använda sig av den, minskar revisionens värde eftersom en relation indirekt förmedlar information.

6.6 Rådgivare eller andra konsulter

En del intressenter, till exempel den anställde ekonomichefen, ägaren och företagsledningen, använder revisorn främst för att få en bekräftelse på att den finansiella informationen är korrekt. En sådan bekräftelse skulle istället kunna erhållas genom en rådgivare eller annan konsult.

Om hänsyn tas till revisorns oberoende innebär det att ägare med kontroll och företagsledningen inte får rådfråga revisorn eftersom revisorn då granskar sitt eget arbete. Detta betyder att om ägare med kontroll och företagsledningen är medvetna om att de saknar tillräcklig kunskap, vilket är en del i vår faktor information om organisationen, måste de kontakta en rådgivare eller en annan konsult. Rådgivning från en konsult kan på så sätt ge ägare med kontroll och företagsledningen den bekräftelse på

den finansiella informationen som de eftersträvar. Detta innebär att revisionens värde minskar eftersom det finns ett alternativ till revision.

En rådgivare kan dock inte ses som ett alternativ till revision för övriga intressenter eftersom denne inte är oberoende i förhållande till ägare med kontroll och företagsledningen. Det är ägare med kontroll och företagsledningen som anlitar en rådgivare och då kan det anses att rådgivaren endast finns för att tillfredsställa dessa intressenters behov. Eftersom övriga intressenter kanske inte uppfattar rådgivaren som en oberoende part minskar förtroendet för denne. Detta fenomen framträdde bland annat i den omtalade Enron-skandalen där revisorn inte gjorde en oberoende granskning. Sannolikt har inte övriga intressenter samma behov som ägare med kontroll och företagsledningen, vilket betyder att de övriga intressenterna har behov av både ett oberoende och en övervakning. Det här innebär att en rådgivare inte är ett alternativ till revision för de övriga intressenterna och därmed ökar revisionens värde för intressenterna.

Om intressenten har information om rådgivaren och därigenom antar att den ger bra upplysningar, kan behovet av revision bli lågt för intressenten i fallet separation, men inte i icke separation. Förvisso ökar risken med en separation, men det borde också minska med den kompetens som tillförs via rådgivaren.

6.7 Diskussion

Sammanfattningsvis anser vi att en säkerhet inte är ett betryggande alternativ till revision eftersom den i vissa fall förstärker revisionens värde istället för att fungera som ett alternativ. Det krävs även att säkerheten täcker hela investeringen för att den skall anses vara trygg. Alternativet med stickprov eller massmedia kan ha en avskräckande effekt på företagsledningen då de värnar om sitt rykte, men då intressenten inte vet när stickproven eller massmedia kommer att göra en övervakning är alternativet inte heltäckande. Stickprov och massmedia bidrar inte heller med en kontinuerlig övervakning, vilket en revision gör. Om en ägare och företagsledningen använder revisorn främst för att få en bekräftelse på att den finansiella informationen är korrekt skulle dessa kunna använda sig av en rådgivare eller en annan konsult istället. För

övriga intressenter är detta inget alternativ eftersom de kanske inte har samma tillit till en rådgivare eller konsult då dessa inte är oberoende.

För de intressenter som har ett intresse av att finna organisationens svagheter anser vi att en kreditupplysning är ett bra alternativ. Detta eftersom en revisor inte uttalar sig om organisationens svagheter mer än i de fall denne skriver en ören revisionsberättelse. För ägaren och övriga intressenter är personliga eller långsiktiga relationer ett bra alternativ till revision, eftersom relationen ökar förtroendet mellan parterna. En personlig eller långsiktig relation kan även öka tillgången till information för intressenterna. En kreditupplysning och en personlig eller långsiktig relation kan således ses som starka alternativ till revisionen och minskar därmed dennes värde.

6.8 Kapitelsammanfattning

Eftersom intressenterna har olika behov av revision använder de den också på olika sätt. Det finns alternativ till revision som intressenterna kan utnyttja för att eventuellt tillfredställa samma behov som revisionen annars hade gjort. Exempel på sådana alternativ är; säkerhet, kreditupplysning, rådgivare och andra konsulter. För att trygga återbetalningen skulle en kreditgivare kunna kräva en säkerhet i form av reala tillgångar eller en borgensperson istället för att granska företagets ekonomiska ställning genom revisionen. En säkerhet skulle, enligt vår teori, kunna vara ett alternativ till revision i faktorerna; begränsat ansvar, transaktionsspecifik investering och information om organisationen. Kreditupplysning är en tjänst som ger intressenterna information om en persons eller ett företags ekonomiska ställning, utveckling och eventuella betalningsanmärkningar och därmed kan används för att kontrollera företagets betalningsförmåga som ett alternativ till revision i samtliga av våra faktorer. Rådgivare eller andra konsulter skulle kunna vara ett alternativ exempelvis för de ägare eller företagsledningar som främst använder revisionen för att erhålla hjälp med bokföring och deklARATIONER. Genom att analysera intressenters olika behov av revision skulle man kunna utläsa vilka intressenters behov som skulle kunna tillfredställas genom andra alternativ än revision. De alternativ som kan utnyttjas för att tillfredställa de behov som en revision annars skulle göra leder till att revisionens värde minskar.

7. Slutsats

Sista kapitlet innefattar den slutsats som uppdragats utifrån vår teori och analys om vilka faktorer som påverkar revisionens värde. Under arbetets gång har det dykt upp idéer till fortsatt forskning och dessa idéer avslutar vårt sista kapitel.

7.1 Introduktion

På senare tid har vi bevittnat flera finansiella företagsskandaler som till exempel Enron och Worldcom. Skandalerna har lett till att revisorns roll i en organisation har blivit belyst i dagens debatter av professionen, av lagstiftarna samt av allmänheten. Något som nämns i samband med skandalerna är förväntningsgapet mellan intressenter och revisorer där det, mellan parterna, finns en meningsskiljaktighet om vad som ingår i revisorns uppgifter samt vad som ingår i en revision. (Gay et al., 1996) Bristande information och bristande kunskap är exempel på orsaker till förväntningsgapet som nämns i tidigare undersökningar (Shaikh & Talha, 2003, Holmetun & Johansson, 2001 och Wolf et al., 1999). I Sverige debatteras även revisionspliktens existens i små och medelstora aktiebolag där ett argument för revisionsplikt är att den bidrar med att minska den ekonomiska brottsligheten och ett motargument är att revisionen är tidskrävande och därmed kostsam för företagen (Thorell & Norberg, 2005a, Brännström, 2005). Både förväntningsgapet och debatten om revisionsplikt är inriktade på revision och vilken nytta den har för intressenterna.

Vi anser att relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet är kvalitativa egenskaper som leder till en nytta och en kostnad av revision. Dessa egenskaper formade vår definition av revisionens värde och denna definition fordrades för att vi skulle kunna uppnå syftet med vår undersökning som var att förklara vilka faktorer som påverkar revisionens värde. Med utgångspunkt från agentteorin, transaktionskostnadsteorin och intressentmodellen har vi utformat en egen teori. Enligt vår teori är separation mellan ägare och kontroll, begränsat ansvar, transaktionsspecifik investering och information om organisationen faktorer som påverkar revisionens värde. Revisionens värde påverkas även av olika intressenter då deras behov av revision skiljer sig åt. För att visa

användbarheten av vår teori valde vi att analysera förväntningsgapet, debatten om revisionsplikt och alternativ till revision utifrån vår teori.

7.2 Slutsats av förväntningsgapet

I analysen visade vi hur ett förväntningsgap kan uppkomma utifrån vår teori. Intressentens behov av revision kommer från de fyra faktorerna i vår teori, vilket innebär att intressentens värde av revision kan variera. Revisorer tillhör en profession som är utbildad efter en standard och som skall följa regelverk och rekommendationer som till viss del kan tolkas olika av revisorerna. Vi anser dock att tolkningsutrymmet är relativt litet och på grund av det varierar professionens värde av revisionen mindre än intressenternas och därmed fastställer vi revisorns värde av revisionen som bestämt. Med vår teori som grund förklaras förväntningsgapet utifrån intressenternas behov där vi anser att en orsak till ett förväntningsgap är att revisorn inte har förståelse för intressenternas behov. När förväntningsgapet växer får man en indikation på att revisionen inte utformats för att tillgodose intressentens behov.

I faktorn separation mellan ägare och kontroll kan ett förväntningsgap uppstå dels när det inte finns en separation och dels när det finns en separation. Ägaren upplever ett lågt värde av revision om det inte finns en separation eftersom denne inte har något behov av att övervaka sig själv. Ägare upplever ett högre värde av revisionen först när det uppstår en separation eftersom dennes tillförlitlighet till företagsledningen minskar. Det här visar på att ägarens värde av revisionen varierar och då revisorns värde är bestämt uppstår således ett förväntningsgap.

Ett förväntningsgap kan, i faktorn begränsat ansvar, uppkomma både när det finns ett begränsat och ett obegränsat ansvar. I båda fallen kan det antas att ägaren har ett litet behov av övervakning om denne är medveten om sin egen riskbenägenhet. Detta gör att ägare upplever ett lågt värde av revisionen. När det finns ett begränsat ansvar är det framförallt för övriga intressenter som det uppkommer ett stort behov av övervakning eftersom de bär en del av risken att stå för förluster i samband med en eventuell konkurs. Det här visar på att det finns skillnader mellan de olika intressenterna och

därmed kan revisionens värde variera för dessa. Revisorns värde av revisionen är bestämt och då intressenternas värde kan varieras uppkommer ett förväntningsgap.

Vid en transaktionsspecifik investering kan ett förväntningsgap uppstå både när det inte finns ett beroende och när det finns ett beroende. När det inte finns ett beroende upplever intressenten ett litet behov av övervakning eftersom denne inte är begränsad till att sluta avtal med endast en organisation. Det här gör att även revisionens värde blir lågt. Finns det däremot ett beroende har intressenten ett stort behov av övervakning för att, i den mån det är möjligt, säkerställa att motparten kan leva upp till överenskommelsen. Revisionens värde blir därmed också högt förutsatt att det inte finns alternativ till revision. Intressentens värde av revisionen varieras därför utifrån om det finns ett beroende eller inte. Då revisorns värde av revisionen är bestämt och intressenternas värde kan varieras uppstår ett förväntningsgap.

Ett förväntningsgap kan även uppkomma när det finns en informationsasymmetri vilket vi nämner i faktorn information om organisationen. För de intressenter som har stor tillgång till information och kunskap att tillvarata den finns ett lågt behov av övervakning och därmed även ett lågt värde av revisionen. Exempel på dessa intressenter är ägare med kontroll och företagsledningen eftersom de sannolikt är delaktiga i den information som produceras från organisationen. Motsatsvis uppstår då ett behov av övervakning då intressenterna inte har stor tillgång till information eller saknar kunskapen att använda sig av den. För dessa intressenter uppstår då ett högt värde av revisionen, förutsatt att det inte finns några alternativ till revision. Även här kan intressenternas värde av revisionen variera medan revisorns värde är bestämt och därmed uppstår det ett förväntningsgap.

Sammanfattningsvis anser vi att det är omöjligt att upplösa förväntningsgapet eftersom det alltid kommer att finnas faktorer som påverkar revisionens värde för de olika intressenterna som har olika behov av revision. Däremot kan förväntningsgapet minska eller öka. Vi anser att förväntningsgapet kan minskas genom att revisorn får en ökad förståelse för vilka behov intressenterna har men hänsyn måste dock tas till att det är svårt att uppfylla alla intressenters behov.

7.3 Slutsats av debatten om revisionsplikt

När det inte finns en separation mellan ägare och kontroll är värdet av revision lågt och när det finns en separation mellan ägare och kontroll är värdet av revisionen högt. Detta gäller både för ägare och övriga intressenter. Levander (2005) och Andersson (2005) anser att om det inte finns en separation mellan ägare och kontroll bör det inte revisionsplikten avskaffas i små och medelstora aktiebolag. Vi anser däremot att denna enskilda faktor inte har en avgörande betydelse eftersom det finns fler faktorer som kan påverka revisionens värde. Till exempel tar Levander (2005) och Andersson (2005) inte hänsyn till vår faktor begränsat ansvar som visar att det till större delen är de övriga intressenterna som bär risken att stå för förluster i samband med en eventuell konkurs. Vår teori visar att vid ett begränsat ansvar är revisionens värde lågt för ägarna medan det är högt för övriga intressenter, förutsatt att intressenterna inte har något alternativ till revision. Det här innebär att för de övriga intressenterna ökar revisionens värde i små och medelstora aktiebolag.

Ingen av de författare som tagit ställning till revisionsplikten i debatten har tagit hänsyn till att det kan finnas intressenter som upplever ett högt värde av revisionen på grund av att de av någon anledning är beroende av organisationen. Det här skulle till exempel kunna innebära att gruppen övriga intressenter kan splittras till två grupper, det vill säga de intressenterna med ett beroende och de intressenterna utan ett beroende. Därmed har de olika grupperna även olika värde av revisionen.

Enligt vår teori påverkar även intressentens tillgång till information som de kan tillvarata revisionens värde. Detta kan innebära att även om en ägare har stor tillgång till information kan det finnas en risk att denne saknar kunskap om hur informationen skall användas. Det kan även skapas ytterligare en risk då till exempel övriga intressenter saknar information om vilka kunskaper som ägare besitter. Dessa risker innebär att revisionens värde ökar.

Att nyttan med revisionen bör överstiga kostnaden som den medför är en utgångspunkt för att ha revisionsplikt i företag. Nyttan, det vill säga revisionens värde, beror enligt vår teori på fyra faktorer och varierar med olika intressenter. De fyra faktorerna är separation mellan ägare och kontroll, begränsat ansvar, transaktionsspecifik investering

och information om organisationen. Det är svårt att fastställa de positiva effekterna som en revision medför för en enskild intressent men även den totala nyttan för alla intressenter. Även kostnaden är svår att uppskatta eftersom den innefattar rådgivning och kostnader för att utreda och åtgärda eventuella fel. Revisionens värde uppfattas dock som lågt för ägare med kontroll och företagsledningen enligt vår teori. För övriga intressenter ökar revisionens värde vid ett begränsat ansvar, vid en transaktionsspecifik investering och när tillgång till information som de kan tillvarata minskar, förutsatt att det inte finns någon alternativ övervakning.

Ovan visar att det finns fyra olika faktorer och minst tre grupper intressenter som kan påverka revisionens värde. Detta kan ge upphov till många olika kombinationer och vi anser därför att sannolikheten att samtliga intressenter skall få sitt behov av övervakning tillfredställt genom revision är liten. Det här kan innebära att man först bör ta ställning till om det finns några intressenter som skall favoriseras.

7.3.1 Politiska implikationer

Att fatta ett beslut om det skall finnas en revisionsplikt eller ej är en politisk fråga. Politikerna kan välja att favorisera någon av intressenter till exempel efter ett eventuellt maktutnyttjande. Till exempel har kreditgivare, såsom banker, ofta möjlighet att kräva att revision utförs som ett villkor för kredit vilket innebär att de inte är lika angelägna om att det skall finnas en revisionsplikt i Sverige. Leverantörer saknar däremot oftast möjlighet att kräva en revision och i vissa fall även kunskap att värdera den, vilket betyder att leverantörer har en svagare maktposition än exempelvis banker. De andra intressenterna har inte heller denna möjlighet såvida organisationen inte, av någon anledning, är beroende av dem. Därför kan plikten vara en fråga om att ta hänsyn till intressenter med en svagare position. Detta kan liknas med att vi har en köplag som används mellan näringsidkare samt en konsumentköplag som gäller mellan privatpersoner och näringsidkare.

7.4 Slutsats av alternativ till revision

Eftersom intressenterna har olika behov av revision använder de den också på olika sätt. Det finns alternativ till revision som intressenterna kan utnyttja för att eventuellt tillfredställa samma behov som revisionen annars hade gjort. Exempel på sådana alternativ är; säkerhet, stickprov, massmedia, rådgivare och andra konsulter.

För att trygga återbetalningen skulle en kreditgivare kunna kräva en säkerhet i form av reala tillgångar eller en borgensperson istället för att granska företagets ekonomiska ställning genom revisionen. Vi anser att en säkerhet inte är ett betryggande alternativ till revision eftersom den i vissa fall förstärker revisionens värde istället för att fungera som ett alternativ. Det krävs även att säkerheten täcker hela investeringen för att den skall anses vara trygg.

För att uppnå så bra kvalitet som möjligt i de finansiella rapporterna utan en revisionsplikt kan stickprov vara ett alternativ. En myndighet eller ett företag kan ha till uppgift att göra slumpmässiga eller utvalda stickprov för att granska organisationens finansiella rapporter för att finna medvetna och omedvetna fel. Företagen skulle på så sätt inte veta om deras räkenskaper och förvaltning kommer att granskas, vilket kan leda till en förbättrad kvalitet på den finansiella rapporteringen. Massmedia är en form av övervakning som intressenterna kan utnyttja för att erhålla information om organisationer. Alternativet med stickprov eller massmedia kan ha en avskräckande effekt på företagsledningen då de värnar om sitt rykte, men då intressenten inte vet när stickproven eller massmedia kommer att göra en övervakning är alternativet inte heltäckande. Stickprov och massmedia bidrar inte heller med en kontinuerlig övervakning, vilket en revision gör.

Om en ägare och företagsledningen använder revisorn främst för att få en bekräftelse på att den finansiella informationen är korrekt skulle dessa kunna använda sig av en rådgivare eller en annan konsult istället. För övriga intressenter är detta inget alternativ eftersom de kanske inte har samma tillit till en rådgivare eller konsult då dessa inte är oberoende.

Kreditupplysning är en tjänst som ger intressenterna information om en persons eller ett företags ekonomiska ställning, utveckling och eventuella betalningsanmärkningar och därmed kan används för att kontrollera företagets betalningsförmåga som ett alternativ till revision i samtliga av våra faktorer. För de intressenter som har ett intresse av att finna organisationens svagheter anser vi att en kreditupplysning är ett bra alternativ. Detta eftersom en revisor inte uttalar sig om organisationens svagheter mer än i de fall denne skriver en oren revisionsberättelse.

Få personer känner ett behov av att övervaka någon de har förtroende för och därför uppkommer inte behovet av övervakning när det finns personliga eller långsiktiga relationer. För ägaren och övriga intressenter är dessa relationer ett bra alternativ till revision, eftersom relationen ökar förtroendet mellan parterna. En personlig eller långsiktig relation kan även öka tillgången till information för intressenterna. En kreditupplysning och en personlig eller långsiktig relation kan således ses som starka alternativ till revisionen och minskar därmed dennes värde.

7.5 Förslag till fortsatt forskning

Vi tar, i vår undersökning, inte hänsyn till att några intressenter har en starkare maktposition än andra. Till exempel så har kreditgivare, såsom banker, ofta möjlighet att kräva att revision utförs som ett villkor för kredit vilket innebär att de inte är lika angelägna om att det skall finnas en revisionsplikt i Sverige. Leverantörer saknar däremot oftast möjlighet att kräva en revision och i vissa fall även kunskap att värdera den, vilket betyder att leverantörer har en svagare maktposition än exempelvis banker. Det skulle därför vara intressant att göra en undersökning där man tar hänsyn till intressenters olika maktpositioner bland annat när man tar ställning till om det skall finnas en revisionsplikt eller ej.

I exempelvis debatten om revisionsplikt i små och medelstora aktieföretag är utgångspunkten att nyttan med revision skall överstiga kostnaden som den medför för att det skall finnas ett krav på revision i alla företag. För att kunna ta ställning till om en revisionsplikt skall finnas eller ej bör det därmed upprättas kalkyler som visar vilken nytta som uppkommer av revision för de olika intressenterna och då även kostnaderna

som revisionen medför. Även den totala nyttan och kostnaden för alla intressenter bör fastställas då man skall ta ställning till revisionspliktens vara eller icke vara.

8. Referensförteckning

- Adams, M B (1994) Agency Theory and the Internal Audit. *Managerial Auditing Journal*, Vol. 9, No. 8, pp. 8-12
- Aktiebolagslagen (1975:1385)
1 kap 1 § - begränsat ansvar
10 kap 11 § - krav på auktoriserad eller godkänd revisor
10 kap 16 § - jävsregler
13 kap 12 § - kontrollbalansräkning
- Almer, E D & Brody, R G (2002) An empirical investigation of context-dependent communications between auditors and bankers. *Managerial Auditing Journal*, 17/8, pp. 478-486
- Andersen, I (1998) *Den uppenbara verkligheten*. Lund: Studentlitteratur, ISBN: 91-44-00627-6
- Andersson, P-O (2005) Revisorerna tillför företagsekonomisk kompetens – Behåll revisionsplikten. *Balans*, Årgång 31, Nr. 4, 2005
- Andersson, S (1979) *Positivism kontra Hermeneutik*. Göteborg: Bokförlaget Korpen, ISBN: 91-7374-044-6
- Arens, A & Loebbecke, J (2000) *Auditing – an integrated approach*. 8th edition. New Jersey: Prentice Hall
- Axenborg, I-L (2005) Rör inte revisionsplikten. *Balans*, Årgång 31, Nr. 4, 2005
- Bergsten, F & Pesämaa, O (2001) *Nyttan med revision – en empirisk studie av upplevd nytta bland små företag i Luleå kommun*. C-uppsats, Luleå Tekniska Universitet, Institutionen för Industriell ekonomi och samhällsvetenskap, Avdelningen för Ekonomistyrning
- Berle, A & Means, G (1932) *The modern corporation and private property*. New York: Macmillian
- Brännström, D (2005) Revisorn gör stor nytta – även i små bolag, *Balans*, Årgång 31, Nr. 4, 2005
- Burén, C-G & Nyquist, K (2005) Slopa revisionsplikten i de mindre företagen. *Dagens Industri*, 2005-03-16
- Carlson, M (2005) Argumenten för revisionsplikt väger alltför lätt. *Dagens Industri*, 2005-03-29
- Cassel, F (2000) *Behovet av kommunal externrevision*. Stockholm: SNS Förlag, ISBN: 91-7150-801-5

- Cassel, F (1996) *Den reviderande revisorsrollen*. Falun: Scandbook AB, ISBN: 91-88384-95-0
- Collin, S-O (2004) *The Mastering of the Corporation - An Integrated view of Corporate Governance*. Department of Business Studies, Kristianstad University College
- Davis, J H, Schoorman, F D & Donaldsson, L (1997) Toward a stewardship theory of management. *Academy of Management Review*, pp. 20-47.
- EU-kommissionen 96/280/EG
Tillgänglig från URL: <http://www.eukomm.se/frameset.htm>
Accessdatum: 2005-05-10
- Fant, J-E (1994a) *Revisorns roll – En komparativ studie av revisorer, företagsledares och aktieägares attityder till extern revision i Finland och Sverige*. Ekonomi och samhälle vid Svenska Handelshögskolan i Helsingfors
- Fant, J-E (1994b) Revisorns roll i kontraktsteoretiskt perspektiv. *Ekonomiska samfundets tidskrift*, nr 4-94
- FAR (Föreningen Auktoriserade Revisorer) (2004) *FARs Revisionsbok 2004*. Stockholm: FAR Förlag
- Gay, G, Schelluch, P & Baines, A (1996) *Perceptions of messages conveyed by review and audit reports*. Department of Accounting and Finance, Monash University, Victoria, Australia
- Göteborgs Universitet (2005)
Tillgänglig från URL: <http://www.gu.se/Aktuellt/doc/0112/nobelpristagare.html>
Accessdatum: 2005-05-25
- Halling, P (2005a) Debatten går het i Norden. *Balans*, Årgång 31, Nr. 3, 2005
- Halling, P (2005b) Sällan revision av små företag i EU-länderna. *Balans*, Årgång 31, Nr. 3, 2005
- Halvorsen, K (1992) *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur, ISBN: 91-44-36621-3
- Halvarson, U & Juhlin, R (1995) De flesta småföretagare vill behålla extern revision – även om den blir frivillig. *Balans*, Årgång 20, Nr. 5, 1994
- Hargreaves-Heap, S (1993) *Rationalitet och ekonomisk teori*. Lund: Studentlitteratur
- Hatch, M J (1997) *Organization Theory, Modern, Symbolic and Postmodern Perspectives*. New York: Oxford University Press Inc.
- Hendriksen, E S & van Breda, M F (1992) *Accounting theory*. 5th edition Boston: Irwin.

- Hodge, B J, Anthony, W P & Gales, L M (2003) *Organization Theory*. New Jersey: Pearson Education Inc.
- Holmetun, M & Johansson, R (2001) *Revisorn vs. Intressenter- Bedömningsgap eller harmoni?* Kandidatuppsats, Institutionen för ekonomi, Högskolan i Kristianstad
- Humphrey, C, Moizer, P & Turley, S (1992) The audit expectation gap plus ca change, plus c'est la meme chose? *Critical Perspectives in Accounting*, June, pp. 137-161
- Jensen, M C & Meckling, W H (1976) Theory of the firm: Managerial behaviour, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3:305-360
- Kell, W G & Boynton, W C (1992) *Modern Auditing*. New York: John Wiley & Sons
- Kjällerström, K-J (2005) Revisionsplikt och aktiebolag hör ihop. *Dagens Industri*, 2005-04-04
- Koh, H C & Woo, E-S (1998) The expectation gap in auditing. *Managerial Auditing Journal*, 13/3, pp. 147-154
- Lambert, R A (2001) Contracting theory and accounting. *Journal of accounting and economics*, nr 32, pp 3-87
- Larsson, B & Brottsförebyggande rådet (2004) *Revisorernas anmälningsskyldighet*. Stockholm: Fritzes.
- Larsson, S (2004) Revisorer blir kvar trots nya regler. *Svenska Dagbladet*, 2004-06-23
- Levander, M (2004) De små får betala för de storas skandaler. *Dagens Industri*, 2004-12-16
- Lindholm, M & Ramic, S (2002) *Internorganisatoriska relationer & styrning av resursförsörjning*. D-uppsats. Göteborg: Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Företagsekonomiska institutionen
- Lundquist, S, Martinsson, E & Nygren, A (2003) *Den svenska revisionspliktens framtid i små aktiebolag – en undersökning av småföretagares inställning till revisionsplikt*. Kandidatuppsats, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet
- Manek, J (2000) Audit exempt CO Ltd manual: The cost-effective method. Tillgänglig från URL: <http://www.impracticesoftware.com/exempt2.shtml>
Accessdatum: 2005-05-16
- Milgrom, P & Roberts, J (1992) *Economics, organization & management*. Prentice-Hall, Inc. New Jersey
- Moberg, K (2003) *Bolagsrevisorn. 2: a uppl.* Stockholm: Norstedts Juridik AB, ISBN: 91-39-00757-X

- Morander, C-F & Fritzell, G (2005) Slopa revisionsplikten, men inte revisorn. *Dagens Industri*, 2005-04-16
- NEWSET - Information från SET Auktoriserade Revisorer (2004) Årgång 34, Nr 1
- Olsson, J & Skärvad, P-H (1998) *Företagsekonomi 99 – Faktabok*. Malmö: Liber Ekonomi
- Piot, C (2001) Agency costs and audit quality: evidence from France. *The European Accounting Review*, 10:3 pp. 461-499
- Porter, B (1993) “An empirical study of the auditexpectation-performance gap”. *Accounting and Business Research*, Vol. 24, Winter, pp. 49-68.
- Precht, E (2005a) Revisionsplikt var svaret på ekonomisk brottslighet. *Balans*, Årgång 31, Nr. 4, april 2005
- Precht, E (2005b) Alla ense om revisionens fördelar – men måste den vara ett tvång? *Balans*, Årgång 31, Nr. 3, 2005
- Pålsson-Syll, L (2001) *Ekonomisk teori och metod*. Lund: Studentlitteratur, ISBN: 91-44-01434-1
- Rawet, L (1994) Lagkrav avgör inte revisionsbehov. *Dagens Industri*, 1994-11-30
- Revisorslagen (2001:883)
2 § 7 p - revisionsverksamhet
- Ricketts, M (2002) *The Economics of Business Enterprise – An Introduction to Economic Organisation and the Theory of the Firm*. Third Edition, Cornwall: MPG Books Ltd
- Samuelsson, K (1978) *Företaget och dess relationer – Ekonomi och Politik*. 3: e upplagan, Malmö: Liber Läromedel
- Saunders, M, Lewis, P & Thornhill, A (2003) *Research Methods for Business Students*. Essex: Pearson Education Limited. Tredje upplagan, ISBN: 0-273-65804-2
- Schleifer, A & Vishny, R W A (1997) A survey of corporate governance. *The journal of finance*, pp. 737-783
- Shaikh, J & Talha, M (2003) Credibility and expectation gap in reporting on uncertainties. *Managerial Auditing Journal*, 18/6/7, pp. 517-529
- Simon, H A (1961) *Administrative Behavior*, Macmillan, New York, NY.
- Sjölund, H (2005) Branschen bör agera för bättre regler för revision i små bolag. *Balans*, Årgång 31, Nr. 4, 2005
- Smith, D (2000) *Redovisningens språk*. Lund: Studentlitteratur

- Spraakman, G (1997) Transaction cost economics: a theory for internal audit. *Managerial Auditing Journal*, 12/7 [1997] 323–330
- Stafsudd, A & Collin S-O (2003) *Measuring the Unobservable: Selecting Which Managers for Higher Hierarchical Levels*. Lund University, Institute of Economic Research, Holmbergs AB, Malmö, pp 79-116
- Tharaneou, P (2001) Going up? Do traits and informal social processes predict advancing in management. *Academy of management journal*, 44(5):1005-1017
- Thorell, P & Norberg, C (2005a) *Revisionsplikten i små aktieföretag*, på uppdrag av Svenskt Näringsliv
- Thorell, P & Norberg, C (2005b) Går det att försvara revisionsplikten? *Balans*, Årgång 31, Nr. 3, 2005
- Verstegen, B H J (2001) Nine ways for a decision maker to use theoretical notions, with special reference to teaching agency theory for management accounting. *Journal of Accounting Education vol. 19 issue 2*.
- Wagner, W G, Pfeffer, J & O'Reilly, III., C A (1984) Organizational demography and turnover in Top-management groups. *Administrative Science quarterly*, 29:74-92
- Wennberg, I (1994) Vem förlorar på minskad revisionsplikt? *Balans*, Årgång 20, Nr. 8-9, 1994
- Williamson, O E (1996) *The Mechanisms of Governance*. NY: Oxford University Press.
- Williamson, O E (1975) *Markets and hierarchies: Analysis and antitrust implications*. The Free Press, USA
- Wolf, F, Tackett, J & Claypool, G (1999) Audit disaster futures: Antidotes for the expectation gap? *Managerial Auditing Journal*, 14/9, pp. 468-478
- Öhman, P (2004) *Revisorers perspektiv på revision – En fråga om att följa upp trampade stigar*. Licentiatuppsats, Institutionen för Industriell ekonomi och samhällsvetenskap, Avdelningen för Ekonomistyrning: Sundsvall